

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Katedra cestovního ruchu

**Změny východisek zájmu o cestování
v průběhu dospívání**

Bakalářská práce

Autor: Monika Vilčková

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Otto Čačka

Jihlava 2012

Abstrakt

VILČEKOVÁ, Monika: Změny východisek zájmu o cestování v průběhu dospívání. Vysoká škola polytechnická Jihlava, katedra cestovního ruchu. Vedoucí práce: Doc. PhDr. Otto Čáčka. Stupeň odborné kvalifikace: bakalář. Jihlava 2012. 60 stran.

Klíčová slova: Dospívání. Pubescence. Adolescence. Potřeby. Hodnoty. Zájem. Cestovní ruch.

Abstract

VILČEKOVÁ, Monika: The changes of ways out of interests in travelling during adolescence. Bachelor thesis. Vysoká škola polytechnická Jihlava. Department of travel and tourism. Master of thesis: Doc. PhDr. Otto Čáčka. Qualification levels: bachelor. Jihlava 2012. 60 pages.

Key words: Pubescence. Adolescence. Interest. Travelling. Tourism. Psychology.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „**AZ**“).

Souhlasím s umístěním bakalářské práce v knihovně VŠPJ a s jejím užitím k výuce nebo k vlastní vnitřní potřebě VŠPJ .

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne

.....

Podpis

Předmluva

Když minulý semestr přišel den nahlašování bakalářské práce, vůbec jsem neměla jasno, které zajímavé téma si vyberu. Měla jsem sice pár typů, ale nebylo snadné se pro nějaké téma rozhodnout. Po dlouhém přemýšlení, jsem si řekla, že vyberu téma, které mi bylo celé tři roky nejbližší. Nakonec jsem vybrala pro mě nezajímavější téma z oblasti psychologie, která mě na Vysoké škole polytechnické během tří let nejvíce zaujala. K psychologii mě přivedla paní PhDr. Eva Pulkrábková. První předmět zabývající se psychologií, který jsem absolvovala, byl Selfmanagement a řízení lidských zdrojů. Během přednášek jsem se dozvěděla mnoho zajímavých věcí, které souvisejí s běžným životem a praxí v oboru cestovní ruch. Jako další jsem si ve 3. semestru zvolila psychologii kultury s panem docentem Čáčkou a dále pak aplikovanou sociální psychologii přednášenou Mgr. Martinou Černou PhD. Od toho byl už jen malý krůček k mému velkému rozhodnutí, že si zvolím téma bakalářské práce z oboru psychologie a to: „Změny východisek zájmu o cestování v průběhu dospívání“. Věřím, že dané téma, ačkoliv už bylo několikrát zpracováno a jistě nevymyslím nic převratného, bude mít požadovanou úroveň a doufám, že výsledky tohoto výzkumu by mohly pomoci cestovním kancelářím nebo institucím, které se zabývají plánováním volného času pro pubescenty a adolescenty.

Chtěla bych nesmírně poděkovat panu Doc. PhDr. Otto Čačkovi za rady, nápady, důležité připomínky a ochotu při kontrole mé bakalářské práce. Na tomto místě také náleží poděkování mé rodině, zvláště Zdeně Vilčkové, která mi umožnila studovat a ve všem mi byla vždy nápomocná. Moje velké díky, patří mým nejlepším kamarádkám, Petře Práškové a Kláře Ondrákové, které za mnou stály a mají velký podíl na tom, že jsem dokončila tuto školu.

Obsah

1	Obecná teoretická část	11
1.1	Vývojové změny v dospívání	11
1.2	Puberta	13
1.2.1	Fyzické změny a psychika	14
1.3	Adolescence	17
1.3.1	Fyzické změny	17
1.3.2	Psychické změny	18
1.3.3	Vztahy adolescentů	19
2	Speciální teoretická část	22
2.2	Hodnoty	26
2.2.1	Historie	27
2.2.2	Porovnání hodnot s jinými pojmy	28
2.2.3	Utváření hodnot	29
2.3	Zájmy	29
2.3.1	Historie zájmu	30
2.3.2	Teorie zájmu	31
2.3.3	Vývoj zájmu	32
2.3.4	Určení zájmu	32
2.4	Bakalářské práce se shodným tématem	34
2.5	Cestovní ruch	35
	Typologie cestovního ruchu	35
2.5.1	Formy cestovního ruchu	35
3	Praktická část	37
3.1	Strategie výzkumu	37
3.1.1	Cíl výzkumu	37
3.1.2	Hypotézy	37
3.1.3	Plán výzkumu	38
3.1.4	Nástroj výzkumu	38
3.2	Výzkumné šetření	40
3.2.1	Dotazník	40
3.3	Vlastní výzkum	43
3.3.1	Popis výzkumu	43
3.3.2	Vyhodnocení dotazníku	45
3.3.3	Shrnutí výsledku dotazníkového šetření	56
3.4	Závěr	59
3.5	Seznam použité literatury	62
3.5.1	Knižní tituly	62
3.5.2	Elektronické zdroje	63
3.5.3	Seznam obrázků	64
3.5.4	Seznam grafů	64
3.5.5	Seznam tabulek	64

Úvod

V době kdy na nás ze všech médií televize, rádia, internetu, tisku jak oblastního tak celostátního útočí reklamy a upoutávky cestovních kanceláří je nezbytné se v záplavě informací orientovat. Často se v této škále informací a nabídek ztrácí i dospělí natož dospívající mládež. Bude mi zajímavé zjistit, jak se zájem o cestování u dospívajících pubescentů a adolescentů mění a vyvíjí v souvislosti s věkem, jejich zájmy, hodnotami ale i tlakem médií a finanční situací.

Cílem mého výzkumu je zjistit rozdíly primárních východisek zájmů mezi pubescenty a adolescenty, rozdíly mezi dívkami a chlapci, rozdíly životních hodnot mládeže z měst a vesnic a také rozdíly u respondentů z prostředí odlišné kulturní úrovně. Všechny tyto cíle, budou podepřeny mými hypotézami. Doufám, že větší část mých hypotéz a úsudků se potvrdí a věřím, že se mi můj záměr podaří a výsledky mého výzkumu budou ucházející.

V teoretické části jsem se zaměřila na přiblížení mé zkoumané skupiny dospívajících. Na prvních stranách je popsána obecná vývojová psychologie dospívajících. Dále pak pokračuji v detailním popsání mých respondentů. A to tedy charakteristikou duševní úrovně pubescentu a adolescentu včetně jejich interakce s okolím a rodinou. Dále je nezbytné v teoretické práci uvést vymezení pojmů a přehled koncepcí, o které se budu opírat při přípravě vlastního výzkumu. Budu tedy vycházet z koncepce osobnosti a z ní vyplývající pojetí kategorií motivace, motiv, potřeba, zájem, hodnoty aj.

V praktické části jsem si stanovila hypotézy, cíle a zvolila si nástroj mého výzkumu. Na základě těchto teoretických východisek jsem vytvořila dotazník, který použiju k ověření vývojového principu v zájmu o cestování v období dospívání.

1 Obecná teoretická část

1.1 Vývojové změny v dospívání

„Škoda, že o své životní cestě rozhodujeme ve věku, kdy je pro nás nejdůležitější cestička v účesu.“ Milan Růžička

Dospívání je snad nejdramatičtější a vývojově jak z psychologické tak fyzické stránky nejzajímavější i nejtěžší částí života. Dospívání je velmi složitá etapa života, kterou si musí bezpodmínečně projít každý jedinec. Další vývoj jedince je velmi silně ovlivněn právě průběhem dospívání. Dospívání je tedy stádiem mnoha změn, je to úsek mezi dětstvím a dospělostí. Podle pana Docenta Čačky se dospívající po celé toto období nacházejí v jaké si „nestabilní pozici“ je odloučen ze světa dětí, ale není ani přijat do světa dospělých. Hlavním cílem dospívání je tedy zformování a rozvoj jejich osobnosti.

Na začátku dospívání jsou mezi děvčaty a chlapci velké rozdíly v tempu a v průběhu vyspělosti v jednotlivých oblastech (J. a M. Langmaier, Krejčířová, 1998)

Během dospívání se rozdíly v tempu vyspívání mezi děvčaty a chlapci snižuje a vyrovnává. Je však známo, že dívky dosahují vrcholu rozvoje o něco dříve než chlapci. Přibližně se uvádí jeden a půl až dva roky. (O. Čačka, 2000)

V biologickém smyslu je období dospívání vymezené na jedné straně prvními známkami pohlavního zrání, a na straně druhé dovršením reprodukční schopnosti a dokončením tělesného růstu. (J. a M. Langmaier, Krejčířová, 1998)

U chlapců i dívek roste ochlupení pod paží, u dívek začíná menstruace, zvětšují se jim prsa a narůstá podkožní tuk. U chlapců se dospívání projevuje zvětšením varlat, schopnost ejakulace, růst svalů a později změna hlasu. (Čačka, 2000)

V období dospívání neprobíhají jen fyzické změny, ale také změny ve způsobu myšlení a to velmi výrazně.

Kognitivní vývoj

Dítě, které začíná dospívat, začíná i jinak myslet. Podle Piagetovy teorie se toto myšlení nazývá „formálně logické“. Dospívající jedinec je schopen přemýšlet o věcech, které nejdou náročně představit a chápe i abstraktní pojmy - „spravedlnost“, „pravda“ atd. Řeší-li problém, uvažuje o různých možnostech a ne jen o té nejsnazší. V tomto období projevuje dospívající také větší kritičnost k autoritám.

Emoční projevy

Pro dospívání je charakteristické citová rozkolísanost (emoční labilita). Dospívající je impulsivní a rychle mění náladu od radosti k depresivnímu chování a nepředvídatelným výbuchům. Časté jsou také negativní poruchy. Špatné soustředění a spánek, nechut' a únava. Tyto projevy se vyskytují individuálně a v různých podobách. Období dospívání je velmi obtížné, hlavně první fáze, fáze puberty.

Sociální vývoj

Každý člověk řeší v oblasti dospívání úkoly. Závislost na rodině, ve které vyrůstal. Zbavit se pout rodiny je obtížné a někdy bouřlivé. Dospívající vidí na rodičích chyby jak skutečné, tak i zdánlivé a jsou hodně kritičtí (období druhého vzdoru). Navazování nových vztahů se svými vrstevníky stejného pohlaví, později s vrstevníky opačného pohlaví. Dospívající vyhledává a nachází stálejší vztahy. Hledání vlastního uplatnění v životě i ve světě. Hledání smyslu života a jak obstojí mezi ostatními lidmi a co si lidé o něm myslí. Součástí dospívání jsou také nové sexuální prožitky. Důležitou součástí je rozhodování o budoucím povolání, které není snadné a je potřeba ho volit většinou příliš brzy. (J. a M. Langmaier, Krejčířová, 1998)

Pan docent Čačka shrnul pojem dospívání do krásného souvětí: „*Dospívání je tedy přechod od nesamostatnosti k samostatnosti, od závislosti na dospělých k nezávislosti, od neodpovědnosti k morální zodpovědnosti, od výchovy k převaze sebevýchovy, od poslušnosti a podřizování k nezávislosti a individualitě*„. (O. Čačka, 2000)

1.2 Puberta

Mláď je jako mladý mošt. Nedá se udržet. Musí vykvasit a přetéct.

LUTHER, Martin

Pubescenci označujeme podle Příhodova vzoru. Pubescence je z latinského Pubes, což znamená chmýří, vousy, vnější pohlavní orgány.

Puberta je fáze dospívání. Probíhá přibližně mezi 11. a 15. rokem dítěte. Začátek a konec pubescence jsou individuální. Toto období je podle Říčana velmi dramatické a nejzajímavější z celého života. Součástí pohlavního dospívání je tělesná proměna. Otázka zní: je to ještě dítě nebo už ne? Dítě dělá velké pokroky v rozumovém vývoji, mění se jeho náhled na svět a život. Má svůj osobitý rukopis a projevuje vlastní iniciativu. Rozhoduje se jaké povolání zvolit a tím i jaké studium bude nejlepší. Vývojové změny jsou velice náročné jak pro pubescenta, tak pro jeho okolí i rodinu. (Říčan, 1998)

První zamilování přichází kolem jedenáctého roku. Rozdíly v tělesném i duševním vývoji pubescentů jsou značné. Velké rozdíly jsou také v psychosociálním a citovém vývoji. *„Častý je rozpor mezi citovou, tělesnou a duševní pubescencí: tělesně velmi vyspělý pubescent může být rozumově i citově pozadu, zatím co jeho tělesně zcela dětský kamarád může už prožívat všechny objevy a zmatky tohoto období“* (Říčan, 1998)

Říká se, že puberta je období krizí a konfliktů s dospělými. Je dokázáno, že to platí jen asi u 50% dospívajících. Ve čtvrtině případů probíhá puberta relativně klidně. Záleží to na celé řadě faktorů. Rozkolísanost a konfliktnost puberty je výsledkem působení mnoha biologických, psychických i sociálních tlaků.

V této fázi dospívání pubescenti nechtějí, aby jim rodiče určovali, co a jak mají dělat. Snaží se zbavit omezujících či zakazujících vazeb. Touží po svobodě rozhodování tzv. autonomii. Někdy trvají na věcech, která pro ně ani není nijak důležitá, chtějí se jen vzpírat a prosadit svůj názor tzv. poslední stadium „vzdoru“. Pubescenti jsou často radikální, vztahovační a netolerantní. Problém je, že se pubescenti chtějí osamostatnit, za to rodiče si myslí, že toho jejich děti nejsou schopné. Na konci dospívání rodiče vědí, že jejich děti se o sebe dokážou postarat, jsou zodpovědní a samostatní, ale problém je, že dospívající si to představují úplně jinak. (Vágnerová, 2005)

V citlivém období pubescence hrají velice důležitou roli vrstevníci. V pubertě je velmi důležité začlenit se do skupiny stejně starých dospívajících. Dospívajících rozvíjí svoji vlastní osobnost, posiluje své vlastní já, právě ve skupině podobně smýšlejících, tedy ostatních pubescentů. Takové skupiny se utvářejí např. v místě bydliště - sousedé z paneláků, z okolních ulic nebo ve škole. Dospívající je potřebují pro výměnu názorů, pro vzájemnou podporu, pro pocit pojmu „my“. V tomto období je přátelství s vrstevníky učí vyrovnávat se s individuálními slabostmi, učí je vyjadřovat vlastní názory, zažívat úctu, uznání. Vzájemně si radí, předávají si své zkušenosti a poznatky. Zároveň se vyhraňuje individualita- dospívající nejsou jednolitě „stádo“ jako děti, ale vzájemně se s věkem stále více liší. (moje rodina, 2009)

1.2.1 Fyzické změny a psychika

1, Fyzické změny

Puberta u děvčat začíná biologicky první menstruací, u hochů prvními polucemi. V organismu probíhá mnoho změn, intenzivně pracují žlázy s vnitřní sekrecí zejména žlázy pohlavní. Všechny tyto změny jsou signálem pohlavního zrání. Dospívající mají velký sklon k únavě. Zvýšená unavitelnost zapříčiňuje neodpovídající výkony, jakých jsou schopni.

V období mezi 11 a 15 rokem pubescenta dochází k růstovému skoku. U dívek je to ze 146 na 164 cm a přiberou za rok až 5 kg. Chlapci vyrostou 145 na 171 cm a na váze mohou přibrat až 6 kg. Průměrně dívky tento „spurt“ prožívají nečastěji mezi 11-12 rokem, chlapci o dva roky později. Růstový skok je psychologicky významný – patnáctiletý už nemusí vzhlížet k dospělým, jsou na stejné úrovni

(P. Říčan, 1989)

Sekundární pohlavní znaky jsou součástí pohlavního dospívání. U dívek je to menstruace, zvětšení prsou a nárůst podkožního tuku. U chlapců zvětšení varlat, schopnost ejakulace, růst svalů a nárůst váhy. U obou pohlaví změny kůže, akné a růst ochlupení. U chlapců se také projevuje změna hlasu. Projevuje se přeskočením výšky hlasu. Hlas může přeskočit, až o oktávu výš. Změna hlasu je dokončena přibližně v 15 roku života.

(O. Čačka, 2000)

2, Psychické změny

Intropsychická disharmonie postihuje v dospívání psychiku dítěte. Zpochybněny jsou všechny jistoty dospívajícího. Dospívající si uvědomuje, že mnohdy něco jiného myslí, něco jiného cítí, něco jiného chce a něco jiného dělá. Tento nesoulad provází celou první fázi dospívání. Je příčinou typické nejistoty a vnitřního napětí, které je charakteristické pro pubertu. (O. Čáčka, 2000)

Patnáctiletí jsou schopni pronikat do hloubky pojmů jako je pravda, právo a spravedlnost. Projevují zájem o to, jak se povahy lidí liší.

Existuje mnoho rozdílů nejen v době nástupu, ale také v průběhu a způsobech prožívání puberty. Slečny se projevují zpravidla klidněji než chlapci. Dívky bývají více společenské a přizpůsobivější avšak nejsou v duševním rozvoji dál než chlapci, jak se někdy uvádí. Pubescenti, zejména dívky, bývají na tělesné změny velice citliví a ne všichni se ze změnou a proměnou svého těla dokážou ztotožnit. Tady vzniká pro pubescenty veliké nebezpečí, skrývá se za ním onemocnění nazvané mentální anorexie. Mentální anorexií trpí většinou dívky. Tato nemoc je velice závažná a nesmí se podceňovat. Neléčená anorexie může vést k sebevražedným sklonům a ke smrti. 14. (moje rodina, 2009)

Po vrcholné fázi dětství tak nastává vlivem hormonálních změn a nového sociálního zařazení období, s řadou charakteristických projevů:

1, **V oblasti citů** – zvýšená emocionalita, projevy lability emocí, přátelskost s urážlivostí až hrubostí, poslušnost střídaná s nedůtklivostí.

2, **V oblasti Jáství** – nejistota projevu, společenskost se snahou pro izolaci, labilita, sebehodnocení, halasná předvádivost, přehlušující pocity méněcennosti, nadšení střídané nezájmem až apatií.

3, **V oblasti vůle** – klackovité chování, nevyvážené reakce a výkony, čínorodost střídající se s leností apod. (O. Čáčka, 2000)

Volný čas

Záliby pubescentů ve volném čase odpovídají jejich větší celkové vyspělosti.

Pubescenti jsou čtenáři dobrodružné literatury, vědecko-fantastické literatury i literatury faktů (chlapci). Děvčata čtou spíše romány a později i knihy pro dospělé.

Chlapci upřednostňují bojové hry a technické stavebnice. Dívky se spíše zajímají o panenky. Zajímají se o módu.

Oblíbenou zálibou je sport, kterému věnují většinu volného času. Také pohybová aktivita v přírodě je oblíbená, tajemná a romantická.

Rozvíjí se zájem o umění a hudbu, který nejspíš souvisí s erotickým citěním.

(P. Říčan, 1989)

Vývojové úkoly pubescentů podle H Wallona: (O. Čáčka, 2000)

- Tělesné dospívání a akceptování změn
- Dosažení úrovně formálních operací v myšlení
- Rozvoj emotivity
- Intenzivní sebe uvědomování, sebe poznávání a sebe formování
- Přijetí sexuální role
- Zařazení do skupin vrstevníků
- Heterosexuální vztahy

1.3 Adolescence

Necht' sebezotrhleji se mošt chová, přec vínem bude naposled

Johan Wolfgang von Goethe

Slovo adolescence je odvozeno z latinského *adolesco* - dospívat, vyvíjet se, zmáhat se, sílit, mohutnět.

Adolescence je fáze dospívání a to mezi 15. a 20. rokem života člověka. V této etapě se dotváří identita. Na začátku je pohlavní zralost a ukončení základní školy, na konci pak ekonomická nezávislost a nástup do práce. Adolescence je jakési přechodné období, které člověku slouží k urovnání si vlastních hodnot, postojů a cílů, aby následně dokázal dobře nakládat se dvěma základními atributy dospělosti, a to se svobodou, a odpovědností. (Vývojová psychologie, 2007)

„Adolescence je fází postupného vyhraňování a stabilizace východisek sebe řízení. Podstatným úkolem adolescence je tedy dosažení úrovně zralé a kultivované osobnosti. Základní aspekty jsou spatřovány ve dvou vzájemně se doplňujících a ovlivňujících procesech: Jedny jsou vázány na postupující personalizaci či individualizaci-tj. uvědomění restrukturalizaci a upevnění nové osobité struktury cílů, postojů, hodnot a projevů, druhé se vztahují spíše k problematice socializace a kultivace- tj. včleňování do užších i širších společenských vztahů. Probíhá volba a příprava na povolání, bývá dosaženo i na nezávislosti na rodině (sociální zralost), rozvíjí se empatie s vrstevníky, počínají heterosexuální vztahy, (biologická zralost), je nezbytné vyrovnat se s tlaky společenských norem, formovat osobní integrovaná východiska jednání a vytvořit si vlastní životní projekt (osobní zralost“). (O. Čačka, 2000)

1.3.1 Fyzické změny

V adolescenci se začíná vyrovnávat nepoměr mezi tělesným a psychickým vývojem. Tělesný růst se zpomaluje. Tvar těla již dostává dospělou podobu. Mohutní svalstvo, zlepšuje se koordinace, dívky mají ladnější pohyby, chlapci vykazují vysokou fyzickou aktivitu. V tento moment je tělesný růst dokončen. Adolescence je doba tělesné krásy, duševní bystrosti, svěžesti a dychtivosti (Čížková a kol. 1999)

V tomto období se dívčí postava stává více ženskou, především růstem ňader, boků a jiných drobných změn. Chlapecká postava dostává dospělé proporce a mužní. Rozdílnost chlapecké a dívčí postavy je výrazná. Chlapci přestávají být holobrádky a začínají se holit, ale jejich radost může pokazit akné. Klackovitost se vytrácí, pohyby jsou koordinovanější i hlas mohutní.

Zároveň mohou přijít starosti s případným zpožděním růstu. Chlapci se těžko smiřují s malou postavou, mohou se stát závistivými, nadměrně ctižádostivými, můžou se snažit získat vedoucí postavení („napoleonský komplex“). Zatím co dívky malé postavy nemají tyto starosti, jejich přítelkyně vysokého vzrůstu si těžko hledají partnera, který by se jim výškově vyrovnal. Chlapci a děvčata prožívají velké zaujetí svým tělem a často se sami sobě nelíbí. Chlapci ve věku osmnácti let jsou na vrcholu sexuální aktivity, u dívek je za vrchol sexuální aktivity označován věk kolem třicátého roku života. (P. Říčan, 1989)

1.3.2 Psychické změny

„V dospívání se objevuje hlubší zájem o psychiku vlastní i jiných- zájem o to, jak a proč se lidé povahově liší, jaké jsou pohnutky jejich jednání atp., [Steinberg-Belsky, 1991] (O. Čáčka, 2000)

Adolescence je ještě poměrně obtížné stádium. Mohou se vyskytovat krize, chyby i výstřelky, které není snadné chápat, mnohdy je není snadné ani odpouštět. Teprve koncem tohoto období nastává vnitřní harmonizace a uklidnění. Adolescent dosahuje v 18 letech plnoletosti, tedy i právní způsobilosti. Není nijak snadné vzít svůj život odpovědně do vlastních rukou. (O. Čáčka, 2000)

Podobně jako v pubescenci jsou i nyní preferovány jednoznačné řešení problémů. Nemění se ani nechut' k dělání kompromisů. Myšlení je velmi pružné a výkonné. Adolescent má poměrně málo zkušeností, což paradoxně bývá v některých případech výhodné. Může přijít na originální řešení, které by staršího a zkušenějšího člověka vůbec nenapadlo. Zkušenost je přínosem, protože člověka chrání před opakováním dřívějších chyb, ale zároveň také zátěží, která mu často brání v hledání nových cest. (Vývojová psychologie, 2007)

„ Adolescent myslí rychleji, spolehlivěji, zkušeněji než pubescent, ale žádné zásadně nové myšlenkové operace si už nemůže osvojit, protože neexistují. Někdy se tvrdí, že adolescenta čeká ještě jeden koperníkovský obrat: pochopení, že není středem světa, což v tomto

případě znamená, že není středem pozornosti všech lidí kolem sebe“ .
(P. Říčan, 1990)

1.3.3 Vztahy adolescentů

1.3.3.1 Rodina

Úkolem adolescentů je odpoutání od rodiny. Tato fáze je náročná jak pro rodiče, tak pro dospívající. Dospívající jsou ke svým rodičům často kritičtí, ale dovedou je i ocenit. Nejvíce si u nich váží upřímnosti a spolehlivosti, která je pro ně v této fázi velice důležitá.
(O. Čačka, 2000)

V této etapě se mění vztah mezi dospívajícím a jeho rodiči. Ti většinou, ačkoli tomu nebývají rádi, definitivně ztrácejí svoji pozici nad svým "dítětem". Rodiče vědí, že jejich potomek je dospělý, ale současně se s touto skutečností odmítají smířit. Adolescent, který si je už jistější sám sebou, postupně ztrácí potřebu demonstrativně se vymezovat vůči rodičům a jeho vztah k nim se uklidňuje. Důležitou úlohu v období adolescence sehrávají vrstevníci dospívajícího. Ten v době, kdy se uvolňuje z vazeb na rodinu, ale současně ještě není schopen fungovat zcela samostatně, potřebuje oporu od lidí, kteří jsou na tom podobně, s nimiž může sdílet své prožitky a získávat sociální dovednosti. (Vývojová psychologie, 2007)

Kvalita vztahu rodič-adolescent souvisí i s kvalitou vrstevnických vztahů. Vysoká míra kontroly ze strany rodičů a přísnost vede často k zvýšené orientaci na vrstevníky a k vyhledávání a vytváření alianci proti rodičům. Dále platí, že špatný vztah s rodiči zvyšuje počet kontaktů s vrstevníky, ale nepodporuje kvalitu těchto vztahů. (Dekovic, Meeus 1993)

Na začátku dospívání mají chlapci i dívky více konfliktů s matkami. Je to pro to, že k matkám mají bližší vztah než k otcům. U matky především odmítají nadměrnou péči, hlídání a dávání rad.

Matky a otcové se k dospívajícím dětem chovají rozdílným způsobem. Matky častěji žádají, prosí nebo vymáhají, otcové si obvykle udržují větší odstup, jednají méně emotivně

než matky, ale mají větší tendence k mocenským výchovným zásadám. (L. Steinberg, 1987, Lamb a Lewis, 2004)

Vztah dospívající dcery s matkou je specifický. Obvykle si spolu vytváří vzájemnou oporu a kladou důraz na vztahy a péči o druhé. V období dospívání se tento vztah může proměnit na vzájemnou rivalitu.

Vztah dospívajícího syna s matkou není tak dramatický. Matka k synovi bývá tolerantnější a méně kritická. Snadněji získává větší svobodu než dcery. Nepožaduje po něm domácí práce. Matka je pro chlapce obvykle ikonou ženské role.

Vztah syna s otcem prochází také určitou proměnou. Jejich vztah se vyvíjí od raného dětství a v dospělosti se v něm objeví nahromaděné zkušenosti. Otec je většinou důležitější pro chlapce než pro dívky.

Vztah otce a dcery není nijak dramatický. Otcové mají větší odstup, váhají, jak se mají k dceři chovat, jak s ní mají jednat, když dospívá. (M. Vágnerová, 2005)

1.3.3.2 Sourozenci

Velký význam má v průběhu adolescence vztah k sourozencům, nejsou-li příliš věkově vzdálení. Jednak přísluší ke stejné generaci, mají podobné potřeby, zájmy, postoje a aktivně se podílejí na rodinné socializaci, takže ovlivňuje sourozence přímo i zprostředkovaně přes svůj vliv. (P. Macek, 1999)

Podle výzkumu V. Seltzerové (1989) ovlivňují dospívající ve větší míře starší sourozenci.

1.3.3.3 Vrstevníci

„Vrstevnický vztah (peership) je unikátní a svým způsobem těžko zastupitelná typ vztahu“
(Seltzer, 1989)

Vrstevnické vztahy jsou pro dospívající velmi důležité.,Mohou si vyměňovat zkušenosti, vzájemné názory a trávit čas diskuzemi a planými řečmi. (P. Macek, 1999)

1.3.3.4 Partneri

Partnerské vztahy jsou charakteristické velkou zamilovaností. Vyvolený partner je svým protějškem idealizován a zcela nárokován. Do této etapy vývoje člověka také řadíme první sexuální styk. Styk je považován za důležitý mezník v životě člověka. Je to další důkaz

dospělosti. Většina adolescentů žije sexuálně aktivní život. Někteří lidé v etapě adolescence uzavírají manželství. Manželství je také symbol samostatnosti a dospělosti ale ve věku adolescence je bráno za pokus o únik od rodiny. Následně je tedy předčasné manželství vnímáno za další formu závislosti. (Vývojová psychologie)

1.3.3.5 Zaměstnání

Část adolescentů nastupuje do zaměstnání. Je to významná změna v životě člověka, která přináší určité výhody ale i nevýhody. Musí se přizpůsobit prostředí, akceptovat autoritu nadřízených. V dnešní době je dospělost vymezená v podstatě ekonomickou samostatností. Status výdělečně činného člověka je dalším signálem dospělosti. (Vývojová psychologie)

Podle E. H. Eriksona si adolescenti přechodně vytvářejí svoji vlastní kulturu. Odmítají hodnoty i styl života rodičovské generace. Také dochází k bránění se všemu, co vyžaduje odpovědnost a plnění povinností. Odmítání dospělosti. Děti byly nesamostatné, pubescenti chtěli být samostatní a adolescenti jsou již schopni být samostatní a zodpovědní, avšak nechtějí. (O. Čáčka, 2000)

Specifické zvláštnosti identit některých adolescentů:

1. Preferují **intenzivní** prožitky (hlučná hudba, rychlá jízda, slézání vrcholů, potápění do hloubek). Cílem je dosáhnout maxima.
2. Usilují o **absolutní** řešení. Citově i morálně akceptují jen „absolutně platné“, co je hodnotné a jisté. Takovou hodnotu pak podporují nejen proklamacími, ale i konáním (přehnané aktivity s určitou ideou).
3. Všeho chtějí dosáhnout **neodkladně**, ihned. Odklad je zátěží (rychlé známosti, překotný sňatek, ukradené auto, skquateři, gambleři, dealeri drog, feťáci a jiné krajnosti obecného trendu) (M. Vágnerová, 1997)

Vývojové úkoly adolescentů podle h. Wallona : (O. Čáčka, 2000)

- Integrace vědomostí
- Přijetí etických norem
- Hledání vlastní životní koncepce a filozofie
- Harmonizace obrazu světa
- Propustnost rolí vystřídána zakotvením osobnosti
- Profesionální orientace
- Postupní získávání nezávislosti na rodičích
- Vytváření intimních osobních vztahů.

2 Speciální teoretická část

V této části mé bakalářské práce chci vymezit pojmy: motivace, motiv, potřeby, hodnoty a zájmy.

Budu si také klást otázky. Proč se zájmy v průběhu dospívání mění? Co motivuje a ovlivňuje pubescenty a adolescenty? Jaký vliv má rodina na dospívajícího člověka? Doufám, že na tyto otázky, naleznou aspoň částečné odpovědi.

2.1.1.1 Motivace

Slovo motivace je odvozeno z latinského *movere*, tj. hýbati, pohybovati. Motivace je proces udržování, usměrňování a energetizace chování. Rozumíme tím tedy to, že vše co člověk dělá, dělá z nějakých pohnutek. Za každým lidským činem hledáme příčinu, která způsobila takovou reakci. Lidské chování je předurčeno k usměrňování (jen některé chování je uvědoměle cílesměrné, vedle toho existuje řada automatizmů atp.).

Vývoj motivačních sil, jejich projevů a způsobů uspokojování je dlouhý a vlastně nekončící proces. Pochopení tohoto procesu je nezbytné jak pro poznání individuálního člověka, tak i pro poznání obecných zákonů lidského chování. (P. Říčan, 2007)

Zkusme tedy říci, že motiv je faktor, který uvádí do pohybu. Může jít o pohyb ve fyzikálním prostoru nebo v přeneseném slova smyslu o pohyb psychický, pohyb myšlenek, představ a přání. Motiv je tedy cokoli co vede k aktivitě, počínaje potřebou potravy a konče touhou obětavého idealisty zachránit celé lidstvo před katastrofou. K motivům přiřazujeme i jednoduché automatismy vedoucí k aktivitě.

Často se o motivu mluví jako o potřebě, především když se zdůrazňuje nedostatek nějakého cílového předmětu. Pojem pud zdůrazňuje biologickou stránku motivu. Pojmy jako postoj, zájem nebo přání vyjadřují subjektivní prožitkovou stránku motivu. (P. Říčan, 2007)

Dospívající si volí různé zaměstnání nejen podle daných vnějších příležitostí, ale i podle zaměření a síly uvedených motivů.

Při výběru povolání se různou mírou a různou kombinací uplatňují čtyři základní motivační síly:

1. **Motivace získat vnější hmotný prospěch**– samostatně se uživit, získat ekonomickou nezávislost a později i zajistit dobrý životní standard celé rodiny.
2. **Motivace pomáhat lidem** – tj. získat uspokojení z toho, že má práce je druhým prospěšná, že je společensky užitečná.
3. **Motivace uskutečnit v povolání své osobní dispozice** – své schopnosti, talent, zájmy, temperamentové a jiné osobní předpoklady, tzn. realizovat se v práci.
4. **Motivace najít přátelské kontakty** – mít možnost zajímavého a pozitivního kontaktu s lidmi, spolupracovat s druhými na společných úkolech, vyjít z osamocení, které je pro mnohé spojeno s pobytem doma. Mezilidské vztahy na pracovišti a celková sociálně-emoční atmosféra. (J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006)

Z nedávného průzkumu vyplynulo, že adolescenti považují za významné zejména motivy finanční a motivy osobního růstu. Tedy budování kariery a pozice. Možnost pomáhat druhým, jsou považovány za relativně málo důležité.

(J. Langmeier, D. Krejčířová, 2006)

2.1.1.2 Motiv

Motiv můžeme chápat jako vektor, který má sílu a směr. Tak jako v případě řidiče automobilu s rukama na volant, můžeme i u motivu určit cíl, jímž je změna něčeho v prostředí, ve vlastním těle, případně i ve vlastní mysli (P. Říčan, 2007)

Motivy z psychické příčiny

Jsou to pohnutky, které dosahují konečných psychických stavů. Dopravují reakci nebo uspokojení. Vnitřní motivující pohnutka (potřeba) se stává motivem až tehdy, když se nalezne objekt, jehož dosažením dospívá k naplnění. (M. Nakonečný, 1995)

2.1.1.3 Potřeby

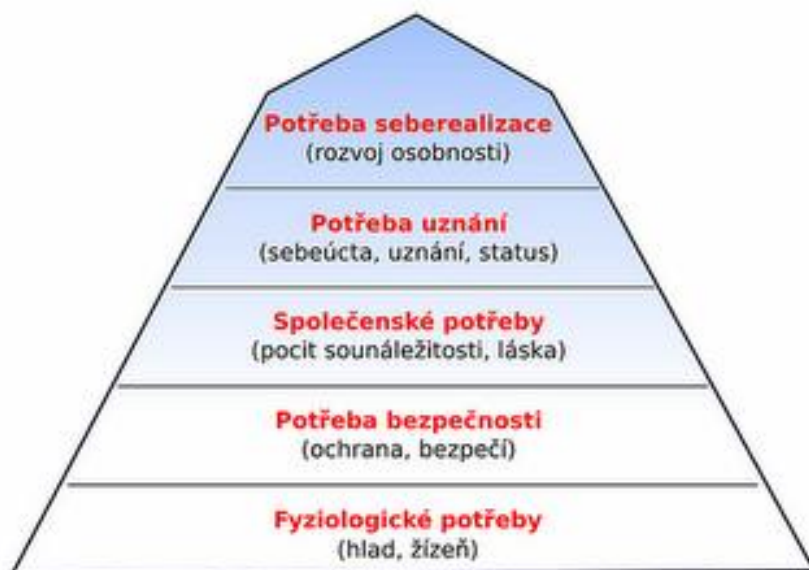
Člověk celý život usiluje o dosažení určitých materiálních a duchovních hodnot. Systém lidských motivů je v tomto smyslu vytvářen určitým systémem hierarchicky uspořádaných hodnot. Hodnota představuje určité pojetí žádoucího. Chování tedy směřuje k dosažení žádoucího a k vyhnutí se nežádoucímu. (M. Nakonečný, 1995)

A. H. Maslow (1943,1954)

Americký klinický psycholog stanovil pozoruhodnou hierarchii potřeb podle pořadí naléhavosti a podle základních lidských potřeb. Dnes se tomuto systému také říká Maslowova pyramida potřeb.

Maslow chápe potřebu jako podmínku udržování fyzického a duševního zdraví. Maslow roztřídil lidské potřeby do několika skupin a tyto skupiny seřadil podle toho, jsou-li vyšší nebo nižší ve smyslu své hodnoty. Maslow byl přesvědčen, že když se uspokojí základní jedincova potřeba, automaticky chce jedinec dosáhnout dalšího stupně pyramidy potřeb. P. Říčan, 2005)

Potřeby jsou uváděny od nejnižších po nejvyšší.

1. obr. Masllowa pyramida potřeb

1. Fyziologické potřeby

Jsou to základní biologické potřeby, které potřebuje náš organizmus, aby mohl správně fungovat. Protože, bez jejich naplnění zemřeme. (potřeba potravy, pití, tepla, vyměšování, potřeba sexu) „*organický stav nedostatku nebo nadbytku*“

2. Potřeba bezpečí

Ve chvíli, kdy jsou základní fyziologické potřeby splněny, nastupuje potřeba po pocitu bezpečí. Máme potřebu ochrany před nebezpečnými situacemi, skrytými hrozbami a hledáme jistotu a bezpečí.

3. Společenské potřeby

Člověk je společenský tvor a má potřebu k někomu a někam patřit. (být milován druhými a být akceptován) Lidé chtějí mít pocit sounáležitosti a lásky.

4. Potřeby uznání

Máme potřebu respektovat a být respektováni. Mít v jejich očích úspěch a na základě toho být jimi uznáváni. Chceme se cítit užitečně a dosáhnout určitých kompetencí a důvěry u

svých nadřazených. Člověk potřebuje získávat poznatky, nejen z praktických důvodů, ale pro poznání samotné. Lidé touží objevovat smysl, který pro člověka poznávaná skutečnost má.

5. Potřeby seberealizace

Lidé potřebují objevovat a vytvářet harmonii, tvořit řád, rozvíjet krásu a objevovat smysly. Člověk se touží stát tím, čím se má stát, naplnit své poslání, Snaha o duševní růst a rozvoj své osobnosti.

2.2 Hodnoty

Hodnota je pojem zcela odlišný z hlediska ekonomie, sociologie, psychologie či filozofie. Pojmy jako hodnota, hodnotový systém, hodnotící vědomí a hodnotová orientace nejsou dosud v psychologii osobnosti zcela jednotně přijímány ani zařazovány ve struktuře osobnosti.

Psychologicky jsou hodnoty jistým zobecněním snahových tendencí člověka, opírají se o jeho zkušenosti a ideje. Hodnoty jsou zpravidla utvářeny každým jedincem z jeho subjektivního hlediska, což dokládá i jejich jedinečnost a vazba k vlastní osobě. I zde tedy platí, že kvalita vzdělanosti a moudrosti se zúročí zvláště při osobním výběru hodnot.

Podle pana Pardela 1975, můžeme říci, že nejhlubší čtvrtá rovina „motivačního kvaziprostoru“ spočívá v určování osobních hodnot uspořádaných v individuální hierarchické struktuře „hodnotového vědomí“, které pak do jisté míry relativně stabilně spoluurčuje životní způsob vlastního tvůrce a nositele.

Podle Maslowa představují životní hodnoty „osobní vizi dokonalého života“ a jsou tedy něčím, pro co má cenu žít“ Uspokojování takovýchto životních hodnot přináší „nejvyšší radost a štěstí“, jakýsi „metahédonismus“. (O. Čačka, 2002)

2.2.1 Historie

Již v antice byl člověk sám shledáván jako pramen vlastní osobní identity. K posouzení „dobra“ nebo „zla“ je však podle Sokrata nezbytné „aktivovat vodítko“ na základě kterého by bylo možné se spolehlivě rozhodovat. Psychologie však obvykle neposuzuje hledisko „dobré“ nebo „zlé“, ale pouze žádoucí a nežádoucí. To je možné buď z pozice organismu, určité sociální skupiny nebo subjektu, a to na různé úrovni obecnosti.

C. Matusiewicz (1975, 30) zdůrazňuje že: „Hodnota je kritériem výběru cílů“. Za „hodnotu“ tedy bývá často považován význam, který jedinec subjektivně připisuje určité konkrétní věci či jevu jako potenciálnímu cíli svého bezprostředního snažení. V rámci motivace je tedy „ hodnota pouze mírou subjektivní přitažlivosti každého konkrétního cíle“.

Z pozice člověka jako člena společnosti jsou tedy hodnoty „ normativní preferencí“ skupinových či společenských cílů. „ Hodnoty“ jsou tím však redukovány pouze na téměř pasivní **interiorizací** osvojované společensky žádoucí přístupy či dokonce až určitá **dogmata**. Člověk pak na základě vlastní zralosti spoluurčuje vlastní kritéria řídících organismů, včetně hodnot i životního poslání.

Z hlediska nejvyšší vrstvy duševního dění člověka je nezbytné vnímat hodnotu jako ústřední pojem konativní složky vyspělého jedince s nadosobními hledisky.

Hodnota je to, oč se má člověk snažit, co stojí za to, aby se stalo předmětem jeho chtění“.

F. Krejčí (1930, 311)

Hodnoty jsou tedy jednou z nejvyšších složek řídících mechanismů osobnosti a ve svém celku vykazují přirozenou tendenci k relativní stabilitě uspořádání do hierarchické struktury. Stávají se tak „zobecněním snahových tendencí“ šířeji určujících životní orientaci jedince (O. Čáčka, 2002)

Na dalších řádcích mé práce, chci provést porovnání hodnot s danými pojmy. Myslím si, že je to pro moji bakalářskou práci zcela nezbytné, protože se tyto pojmy často lehce zaměňují a ztrácí tak svoji opravdovou hodnotu.

2.2.2 Porovnání hodnot s jinými pojmy

Grác (1979) napsal: „*Pojem hodnota má v rámci psychologie osobnosti plné právo na existenci, protože se nekryje s žádným jiným psychologickým pojmem a nelze je žádným jiným pojmem nahradit*“. Je však nezbytné vyloučit některá neodpovídající pojetí hodnot v psychologii. Hodnoty těsně souvisí, ale zároveň se velice liší od potřeb, motivů, postojů, zájmů i ideálů. (O. Čáčka, 2002)

Hodnoty x potřeby

Co je potřebné stává se nezřídka také hodnotou, ale ne vše co je hodnotou musí být potřebou.

Hodnoty x motivy

Vztah hodnot a motivů je složitější. Hodnota je především povědomím „něčeho žádoucího“ co poté ovlivňuje výběr cílů i způsobu jednání. (Homola 1972, 208) Každý motiv sice zahrnuje i „hodnotový“ faktor, který je energetizující součástí cíle. V tom případě se však nejedná o hodnotu jako zobecnění cílů, ale prakticky jen o míru **apetence**. (M. Nakonečný 1972) (O. Čáčka, 2002)

Hodnoty x cíle

Přijaté hodnoty se mohou stát i cílem (Krech 1968, 127) samy o sobě ale představují spíše zobecněnou kategorii cílů. (O. Čáčka, 2002)

Hodnoty x postoje

Hodnoty do jisté míry souvisí i s postoji, oproti postojům však vykazují spíše akční a zpravidla také nadosobní charakter. Mnohé postoje však vůbec nemusí souviset s hodnotami, některé postoje mohou určité hodnoty jen odrážet. Můžeme říci, že postoje

jsou ovlivnitelnější bezprostředními okolnostmi než hodnoty, protože jsou zpravidla vázány na konkrétnější předměty a jevy. (O. Čáčka, 2002)

Hodnoty x zájmy

(Sillamy 1965,308) napsal, že: hodnota je zájem o něco. Zájem je však čistě subjektivní volbou, týkající se určité předmětné oblasti. Oproti zájmům je náplň hodnot podstatně obecnější a širší. (O. Čáčka, 2002)

2.2.3 Utváření hodnot

Proces utváření společenských hodnot ani tvorba hodnot vlastních, včetně jejich individuální struktury není pro svoji složitost dosud zcela objasněna. Mnozí psychologové uvádějí, že jde jen o výsledek učení.

Rozdíl mezi poznáváním a hodnocením je v tom, že zatím co v procesu objektivujícího poznávání si subjekt uvědomuje vnější objektivní „ jaká“ je v subjektivním hodnocení si uvědomuje především „ čím“ je pro něj daná skutečnost osobně významná. Poznávání a hodnocení jsou dva odlišné aspekty interakce „subjektu a objektu“ ale v duševním dění člověka tvoří naprosto nedílnou jednotu. (Brožík 1969, 1976)

Na formování hodnot podvědomě i vědomě působí kultivační faktory. Již u dětí jsou intenzivně prožívány pohádky, později literatura, výtvarné umění. Jsou to takzvaní nepřímí nositelé hodnotového poselství dané kulturní oblasti. Důležité je zabezpečit, aby iluze a sny neovládaly člověka, ale aby on ovládal je. Teprve poté jejich prostřednictvím ovládal sám sebe. Pouhé podléhání představivosti je totiž stejně škodlivé jako jejich nedostatek. (O. Čáčka, 2002)

2.3 Zájmy

Zájmy zahrnují a rozvíjí poznávací, citovou i volnou stránku duševního dění osobnosti. Mají odlišnou šířku i hloubku.

2.3.1 Historie zájmu

Jako většina pojmů v psychologii není zájem dosud chápán všemi psychologickými směry zcela jednotně. Do psychologie vstoupil pojem zájmu s poněkud vymezenějším obsahem až koncem 19. století. V užším smyslu je tedy zájem chápán jen jako aktuální zaměření vědomí, tedy pozornostní akt. Zájmy však zdaleka nevyplívají jenom ze „zákonů pozornosti“, ale i širších „zákonů života“. G. Murphy zdůrazňuje jako určující hledisko zájmové výběrovosti především „city doprovázenou pozornost“. Podle jiných autorů však zájem charakterizuje naopak spíše směr chtění než pouze některé aspekty jeho dynamiky, vidí v něm tedy spíše jen určité zobecnění motivace. Nakonečný, odlišuje „zájmy“ – orientované kognitivně nebo emotivně (zájem o sport), a „záliby“ akcentované naproti tomu více konativně (záliba ve sportování) (O. Čáčka, 2002)

V dnešní době se můžeme setkat i s teorií, kdy zájem je chápán jen jako aktuální zaměření vědomí. Což znamená pozornost. Zájmy nevyplívají jen z pozornosti, ale i ze života samotného. U zájmu nejde jen o zvýšenou pozornost, ale o zaujetí něčím, přičemž dominantou je tu poznávání. Zájmy přitahují pozornost trvale a aktivně. Přičemž, člověk je ochoten přinášet různé oběti pro vývoj svých zájmů. (M. Vágnerová, 2005)

Mne osobně zaujala nejvíce pozice Rempleina (1959,193):

„Zájem, je náklonnost k předmětu, který je prožíván jako hodnotný, je to citová otevřenost, a touha zabývat se předmětem, aby byl přesněji poznán“

Zájmy jsou často dávány do souvislosti spíše s potřebami a motivací. Ty ale působí jen dočasně. Kdež to zájem má setrvávající tendenci.

Jelikož člověk ve svém životě, může mít zájem o cokoli nelze u zájmu provést zcela úplnou kategorizaci. Zájmy lze rozdělit na: konkrétnější x obecnější

individuální x kolektivní

mužské x ženské

profesionální x neprofesionální

Stavěl [1944] rozdělil zájmy na: poznávací, recepčně-estetické, sociální, o přírodu, obecně-ekonomické, technické nebo mechanicko-konstrukční, rukodílné, o hmotný materiál, sportovní a výtvarné.

2.3.2 Teorie zájmu

Zájmy přinášejí nejen řadu vědomostí a dovedností, ale mohou posilovat jak vlastní stabilitu a pocit bezpečí, tak také konformismus a ukázněnou poslušnost. Také podmiňují k akceleraci kvalit vlastní motivace a vůle. (O. Čáčka, 2002)

Při vlastním utváření zájmů se uplatňuje i řada vnějších a obecných faktorů. Například: věk, pohlaví, schopnosti, výchova, vzdělanost i životní zkušenosti. Vlastní individualita zájmů však spočívá ve více či méně vědomém uspokojování určitého vnitřního puzení jedince určovaného jeho osobní jedinečnou strukturou potřeb a tendencí, pochopitelně, že vždy i v součinnosti s nabídkou okolností dané situace. (O. Čáčka, 2002)

V teorii utváření zájmu jsou však stále rozpory. McDougall [1922] ve své teorii instinktů, prosazuje původ spíše vrozenými psychofyzickými faktory. Podle jeho teorie mají primární emoce původ v základních instinktech. Jejich propojením vznikají pak určité sekundární emoce (sentimenty), jako jisté tendence k prožívání (lásky, nenávisti) vázané na určitý objekt, popřípadě pouze jeho dílčí stránky. Naopak podle Drewera může být původ zájmu vrozený tak i získaný. (O. Čáčka, 2002)

Podle Těplova potřeby dávají vznik jen dočasným zájmům, takže vzhledem k trvalosti zájmů je třeba předpokládat i u jejich zdrojů trvalejší ráz. Mnohé teorie výkladu zájmů proto poukazují až na propojení zájmů s vlastnostmi osobnosti. Relativní uvědomělost jejich volby, intenzita i charakter naplňování nezávisí tedy jen na potřebách, ale i dalších charakteristikách psychiky, vázanou na danou životní situaci. Zájmy tedy tvoří jak svou komplexní podmíněností, tak také dopadem, významnou složku dynamiky subjekt objektového vyrovnávání. Psychologická funkce zájmů je tedy dosti složitá, slouží nejen rozvoji racionálně kognitivních funkcí, ale naplňuje také řadu imaginativně emotivních tendencí osobnosti. Vypěstlost zájmů tak působí nejen na rozvoj schopností, propojenosti i trvalosti znalostí a dovedností, ale kromě duševně – hygienického efektu, včetně zvyšování odolnosti k frustracím. (O. Čáčka, 2002)

2.3.3 Vývoj zájmu

K problematice vývoje zájmu přispěl i E. Claparède, který soudil, že „vnější objekt se stává subjektivně zajímavý pouze pro příslušně disponovaného jedince“, který pak zpětně tím „na čem mu záleží“ naznačuje dosažené kvality rozvoje vlastní osobnosti. Nejmark uvádí, že u 50 % dětí je na konci jejich dětství patrný stabilnější trend zaměření osobnosti. Od tékavosti raného dětství je prostřednictvím samostatněji realizovaného sebe řízení dosaženo v průběhu dospívání obecněji ustálené výběrovosti zájmové orientace.

V průběhu dospívání se zájmová orientace ustálí. Mladá generace objevuje stále nové oblasti seberealizace. Zvědavost dospívajících s nepevnými normami snižuje zábrany. U méně vyspělých osobností, orientovaných zúženě na vlastní Já, se dynamicky rozvíjí zájmy i různé neřesti a závislosti. (alkohol, hazard) Tyto neřesti jsou pouhou iluzí sebe-rozvoje. Mnoho dospívajících tím řeší svoje komplexy a problémy. Ve skutečnosti si po překročení do jisté míry zavírají dveře ke svému dalšímu rozvoji. (O. Čáčka, 2002)

Vnitřní aspekty subjektivní volby bývají souhrnně označovány jako řídicí struktury osobnosti. V této souvislosti se užívá pojmu autentické jáství. Je to tedy schopnost naslouchat vnitřním hlasům, jakýmsi impulzům. Poznávat co jedinec opravdu chce a co nechce. Co je pro něj žádoucí a co nežádoucí. Jedna z důležitých věcí u dospívajících je také sebekontrola. (O. Čáčka, 2002)

2.3.4 Určení zájmu

Zaměření a struktura zájmu jsou výrazem úrovně individuální aktivity ale i prostředkem diagnostiky.

Prostřednictvím kvalitativních i kvantitativních aspektů zájmu lze stanovit řadu nejrůznějších charakteristik, tedy schopnosti i vlastnosti osobnosti. Existují lidé vykazující větší množství povrchních zájmů, anebo se zaměřují spíše úzce a hluboce. Jejich zájmy mají tendenci se generalizovat na širší okruhy souvisejících oblastí, předmětů a jevů. Je zapotřebí sledovat kromě intenzity či obsahu zaměření zájmu také strukturu, dynamiku a mechanismy vnitřních pohnutek. Tedy i charakter motivace a volných pohnutek.

Určení zájmů je často rozhodující při volbě zaměstnání. Musíme brát v úvahu, jak motivační aspekty, tak osobnostní rysy a schopnosti dospívajícího člověka. Čím lépe člověk svoje vlohy a schopnosti poodhalí, tím spíše dosáhne úspěchu. To se samozřejmě

promítá i do životní spokojenosti a sebedůvěry. I zájmy většinou rozvíjí jen některé hlavní předpoklady k určité profesi. Řada speciálních schopností se naopak začíná teprve rozvíjet, nebo se rozvine až samotnou činností. (O. Čačka, 2002)

Uspokojování zájmů je analogické uspokojování potřeb růstu, také zájmy jsou neukojitelné a s jejich uspokojováním se zesiluje jejich motivační naléhavost. (A. H. Maslow)

Zájmové oblasti

Z knihy Otto Čačka -Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika. 10 hlavních oblastí zájmu s vazbou na určitou profesi

1. **Literární zájmy** (učitel češtiny, redaktor, spisovatel, herec, historik, kritik)
2. **Tvůrčí a umělecké zaměření** (umělec, ilustrátor, architekt, umělecký řemeslník, hudebník, maskér)
3. **Společenská orientace a zájem o lidi** (učitel, psycholog, lékař, pečovatel, sociální pracovník, zdravotní sestra)
4. **Zájem o organizační práci** (politik, ředitel, poradce, obchodní zástupce, vyjednávač)
5. **Výzkumná činnost zvl. v oblasti chemie** (chemik, výzkumný pracovník, speciální lékař, bakteriolog)
6. **Zájem o živé organismy** (chovatel, zahradník, lesník, veterinář, farmář, strážce rezervace)
7. **Praktická orientace v oblasti techniky** (mechanik, seřizovač, opravář, specialista nástrojář, zbrojář)
8. **Zaměření na administrativní práce** (správce, makléř, bankovní úředník, účetní, analytik, inspektor daní)
9. **Dětská a romanticko-dobrodružná orientace** (běžné v dětství a prepubertě, u dospělí instruktor, učitel v mateřské škole, správce hřiště, vychovatel)
10. **Eroticko-sexuální orientace dospívajících** (u dospělých manželský poradce, sexuolog, lékař, ošetrovatel, kadeřník, krejčí). (O. Čačka, 2002)

2.4 Bakalářské práce se shodným tématem

Na Vysoké škole Polytechnické v Jihlavě byly psané již tři bakalářské práce na téma, změny východisek zájmu o cestování v průběhu dospívání. Všechny tyto práce byly vedeny panem Doc. PhDr. O. Čáčkou.

Simona Szabó, jako první na vysoké škole polytechnické zpracovala toto téma. Jako základní literaturu, pro svoji teoretickou část bakalářskou práci si vybrala právě literaturu pana Doc. PhDr. O. Čáčky. V praktické části BP si zvolila formu práce dotazník. Kolegyně ze svého dotazníkového šetření zjistila, že pubescenti jsou orientováni na zážitky spíše sportovního a dobrodružného charakteru.

Zuzana Vahalová v roce 2011 měla také stejné téma bakalářské práce a také zvolila ve svojí teoretické části nejvíce informací od Doc. PhDr. O. Čáčky z knížky s názvem Psychologie duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace. V praktické části použila pro svůj výzkum také dotazník a ověřovala si svoje hypotézy, že adolescenti budou upřednostňovat sportovní aktivity a pubescenti dobrodružné aktivity.

Jako poslední stejné téma bakalářské práce měla Petra Prášková, a obhajovala ho v letním semestru 2012. Její práce mě zaujala nejvíce. Od pěkného škálového dotazníku, po hezky zpracované data a také velmi zajímavou teoretickou část týkající se cestovního ruchu z literatury pana Šípka. Ve své bakalářské práci, zpracovávala data hlavně pro cestovní kanceláře, které by se takto mohly odlišit od konkurence, a mohli se zaměřit právě na jednotlivé skupiny dospívajících.

Jako tedy další na seznamu bakalářských prací na téma, změny východisek zájmu o cestování v průběhu dospívání přibude moje výzkumná práce. Moje teoretická část vychází zejména z knížek pana Doc. PhDr. O. Čáčky a pana Pavla Říčana. Má praktická část PB vychází z dotazníku, který má skryté odpovědi, na položené otázky. Tak mohu jen doufat, že moje bakalářská práce bude mít úroveň nejen mých předchůdkyň, ale také přinese něco nového.

2.5 Cestovní ruch

Cestovní ruch neboli turismus je dnes právem často označován za turistický průmysl. Cestovní ruch dnes tvoří široký komplex činností a podílí se na něm celá řada subjektů. Cílem tohoto oboru je umožnit, organizovat a zpříjemnit občanům cestování, ať již rekreační či poznávací. Hlavním subjektem je člověk. K uspokojení jeho přání a potřeb se postupně vytvořila celá široká škála profesí a profesionálních podnikatelských subjektů. (17. M. Vitáková, 2005)

Typologie cestovního ruchu

Abych mohla ve své bakalářské práci posoudit změny zájmu o cestování v průběhu dospívání použiji typologii cestovního ruchu. Tato typologie je obsažena ve všech studijních materiálech o cestovním ruchu. Například toto učivo jsem měla ve 3. semestru v rámci předmětu Cestovní ruch 1. A nadále ho budu potřebovat na státních závěrečných zkouškách.

2.5.1 Formy cestovního ruchu

Pro své formy cestovního ruchu použiji vymezení od pana P. Berneckera.

Formy cestovního ruchu jsou odvozeny od motivace návštěvníků. V základních motivech se vymezují i formy cestovního ruchu. Můžeme je tedy rozdělit na rekreační, kulturní, společenské, sportovní, ekonomické a specifické. (J. Vystoupil, M. Šauer , 2006)

2.5.1.1 Rekreační cestovní ruch

Jedná se o jednu z nejstarších a nejrozšířenějších forem cestovního ruchu. Tímto rekreačním cestovním ruchem se rozumí fyzická a psychická regenerace. Zahrnuje příměstskou rekreaci, pobyty na dovolené nebo lázeňské pobyty.

2.5.1.2 Kulturní a vzdělávací cestovní ruch

Znakem kulturního a vzdělávacího cestovního ruchu je poznávání jiných kultur, zvyků, tradic, způsobů života a náboženství. Získání znalostí, dovedností a zlepšení jazykových schopností, z navštívené destinace. Tento kulturní a vzdělávací cestovní ruch je zpravidla na vlastní náklady návštěvníka nebo organizace.

2.5.1.3 Společenský cestovní ruch

Znakem společenského cestovního ruchu je především společenské setkání. Návštěva příbuzných a známých. Patří sem klubový cestovní ruch. Je to vědomě utvořená skupina lidí, kteří jsou spojeni společnými zájmy, zálibami či podobným stylem trávení volného času. (J. Vystoupil, M. Šauer , 2006)

.

2.5.1.4 Sportovní cestovní ruch

Znakem tohoto sportovního cestovního ruchu je aktivní sportovní činnost nebo to také může být forma s pasivní sportovní činností. Do aktivního cestovního ruchu zahrnujeme: horskou nebo vysokohorskou turistiku, cykloturistiku, vodní turistiku, pěší turistiku nebo rybolov. Do pasivního cestovního ruchu patří: pasivní účast na sportovních akcích, které je místo bydliště diváka.

2.5.1.5 Ekonomický cestovní ruch

Tato kategorie cestovního ruchu ekonomicky motivuje účastníka. Cestovní ruch probíhá s pracovním zaměřením. Patří sem obchodní cesty, kongresová turistika i incentivní cestovní ruch.

3 Praktická část

3.1 Strategie výzkumu

3.1.1 Cíl výzkumu

Cílem mého výzkumu je zjistit rozdíly primárních východisek zájmů mezi pubescenty a adolescenty v průběhu dospívání, rozdíly mezi dívkami a chlapci, rozdíly životních hodnot mládeže z měst a vesnic a také rozdíly u respondentů z prostředí odlišné kulturní úrovně. Zjistit co ovlivňuje dospívající v cestování a co je nejvíce motivuje. Moji zkoumanou skupinu pubescentů zastoupí žáci základní školy v Bojanově, skupinu adolescentů studenti střední školy v Chrudimi a poslední zkoumanou skupinu pozdních adolescentů studenti vysoké školy v Jihlavě. Svě cíle podložím hypotézami a provedu výzkum. Věřím, že se mi můj záměr podaří a výsledky dotazníkového šetření budou nejen ucházející.

3.1.2 Hypotézy

H1: Předpokládám, že pubescenti si vyberou jako svoji zájmovou oblast v cestování rekreační a sportovně dobrodružnou formu. Předpokládám tak z teoretické části mé bakalářské práce. Očekávám, že ke sportovní a dobrodružné formě budou tíhnout spíše dospívající chlapci než děvčata. Také se domnívám, že pubescenti, budou ovlivňováni a více motivováni svými rodiči než další dotazované skupiny.

H2: Očekávám, že tato věková skupina adolescentů od 16-19 let bude preferovat aktivní formu cestovního ruchu. Myslím si, že tato skupina dotazovaných bude mít velmi kladný postoj k cestování, bude ovlivňován především přáteli. Dále se domnívám, že chlapci budou dávat přednost akčním sportům a dívky spíše relaxaci.

H3: Hypotéza číslo tři je zaměřena na adolescenty pozdního věku od 20 do 23 let. Myslím si, že tato skupina bude preferovat kulturně vzdělávací a ekonomickou formu cestovního ruchu a nejvíce ovlivněna bude médii a cestovními kanceláři.

Na základě dotazníkového výzkumu chci ověřit správnost mých hypotéz. Předpokládám, že ne všechny mé hypotézy budou zcela správně. Na konci dotazníkového šetření zjistím, jestli jsou moje domněnky pravdivé.

3.1.3 Plán výzkumu

Mým plánem bylo sestavení dotazníku, který bude vycházet ze získaných základních informací o dané problematice, které jsem nasbírala v knižní literatuře. Dále pak za pomoci dotazníkového šetření je potřeba oslovit 120 respondentů. Jelikož mám respondenty rozdělené do tří skupin, tak každé šetření bude postupně probíhat na jiném místě. Prvních 40 dotazovaných plánuji oslovit na základní škole v Bojanově, dalších 40 dotazovaných respondentů bych chtěla oslovit na Střední odborné škole a středním odborném učelišti Obchodu a služeb v Chrudimi. Zbýlých 40 dotazovaných poprosím o vyplnění na Vysoké škole Polytechnické v Jihlavě. Poté mě bude čekat nejtěžší část mého výzkumu a to zpracování mého šetření do grafů a tabulek. Vzniklé a zpracované výsledky porovnáám s danými hypotézami a samozřejmě také s teoretickou částí mé bakalářské práce. V závěru mé bakalářské práce bych chtěla popsat, porovnat a vyhodnotit veškeré zjištěné informace a probíhající výzkum.

3.1.4 Nástroj výzkumu

Pro svůj výzkum jsem si vybrala dotazníkovou formu šetření. Tato forma dotazování má řadu předností. Nejúčinnější by byla zajisté osobní forma dotazování, ale dotazníková forma je rychlejší a její výhody např. jsou blízký kontakt se zkoumanou skupinou a vysoká návratnost dotazníků.

Za typ dotazníkového šetření jsem si zvolila dotazník zájmový, protože tímto typem šetření mohu snadněji vyhodnotit získané informace. Odpovědi jsou jasné, přehledné a snadněji se budou zpracovávat. Možná jediná nevýhoda tohoto typu dotazování je, že některé informace mohou být trochu zkreslené, ale to je si myslím zanedbatelná část výsledku dotazníkového šetření.

V dotazníku najdeme 13 otázek, které jsou povinné. První tři nečíslované otázky zjišťují pohlaví, věk a bydliště dotazovaných. První číslovaná otázka vyjadřuje, jaký postoj má respondent k cestování jako takovému. První až osmá otázka, zjišťuje zájem o cestování a ukrývá v sobě zájmovou orientaci dotazovaných respondentů. V těchto otázkách se opírám o koncepci z knížky pana docenta Čačky, Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika. Devátá a desátá otázka je zaměřená na zjišťování možných formulujících činitelů ovlivňující zájem a volný čas. Hlavními aktéry mého dotazníkového šetření jsou tedy pubescenti mezi 12tým až 15tým rokem z Bojanovské základní školy, adolescenti mezi 16 až 19 rokem z Chrudimské Integrované střední školy obchodu a služeb. A pozdní adolescenti mezi 20 až 23 rokem z Vysoké školy Polytechnické v Jihlavě.

Tyto zájmy jsem si určila podle knížky Otto Čačky -Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika. A přenesla jsem je do formy cestovního ruchu podle pana P. Berneckera.

Zájmová orientace dotazovaných

Skryté odpovědi:

odpověď a, rekreační zájmy

odpověď b, kulturně vzdělávací zájmy

odpověď c, sportovně dobrodružné zájmy

odpověď d, společenské zájmy

odpověď e, ekonomické zájmy

3.2 Výzkumné šetření

3.2.1 Dotazník

Ahoj,

jmenuji se Monika Vilčková. Jsem studentkou třetího ročníku Vysoké školy Polytechnické v Jihlavě. V oboru Cestovní ruch. Ráda bych Vás touto formou poprosila o vyplnění krátkého dotazníku, který je nezbytný pro moji zpracovávanou bakalářskou práci. Výsledky tohoto výzkumu mi pomohou k zjištění změn zájmu o cestování v průběhu dospívání. Dotazník je anonymní a vyplnění dotazníku Vám zabere pár minut. Otázky jsou postavené tak, že si vyberete jednu odpověď, která Vás nejvíce vystihuje a zaškrtnete ji.

Pohlaví?

a, žena ☐

b, muž ☐

Věk?

a, 12-15 ☐

b, 16-19 ☐

c, 20-23 ☐

Bydliště?

a, venkov ☐

b, město ☐

1. Jaký je tvůj postoj k cestování?

a, cestuji rád ☐

b, jsem nadšený cestovatel ☐

c, když to musí být tak jedu, ☐

d, necestuji ☐

2. Kterému z uvedených pobytů by si dal přednost?

a, relaxační pobyt ☐

b, poznávací zájezd ☐

c, aktivní dovolená se sportovním programem ☐

d, výměnný pobyt a neb půl roku v cizině ☐

e, poznávání s výdělkem (sběr ovoce) ☐

3. Jaký zážitek očekáváš od své dovolené?

- a, pláž s bílým pískem, palmami a průzračnou vodou ☐
- b, vábí mě především historické památky ☐
- c, poznávání přírody ☐
- d, životní styl jiných etnických skupin ☐
- e, zajímavý výdělek a zdokonalení jazykových schopností ☐

4. Kterému typu ubytování bys dal přednost na své dovolené?

- a, rodinný hotel u moře ☐
- b, hotel situovaný v historickém centru ☐
- c, horská chata ☐
- d, hotel 3 a více hvězdiček ☐
- e, ubytovna ☐

5. Kterému typu dopravy bys dal přednost?

- a, letadlo ☐
- b, minibus ☐
- c, kolo ☐
- d, vlastní doprava, vypůjčené auto ☐
- e, vlak ☐

6. Co bys byl schopen ochutnat?

- a, hlavně ne žádné mořské potvory ☐
- b, vše co patří do kultury navštívené země ☐
- c, klidně i to co by na mě mrkalo ☐
- d, to co nabízejí hostitelé nebo restaurace ☐
- e, zbytečné neutrácím, mám vlastní stravu ☐

7. Jak dlouho by měla trvat ideální dovolená?

- a, aspoň 14 dní, potřebuji pořádný relax ☐
- b, tak dlouho abych navštívil místa, která mě zajímají ☐
- c, 7 dní, než vyzkouším všechny možné sportovní aktivity ☐
- d, je mi to jedno, hlavně, když je správná parta ☐
- e, podle časových a finančních možností ☐

8. Kde hledáš inspiraci pro svoji dovolenou?

- a, katalogy CK nebo CA ☐
- b, z časopisů a knih o cestování ☐
- c, ze svých sportovních zájmů ☐
- d, z doporučení od známých ☐
- e, z pracovních pobytů, které nabízejí školy ☐
- f, na Googlu ☐

9. Co nebo kdo ovlivňuje Váš zájem o cestování?

- a, rodiče ☐
- b, média ☐
- c, CK a CA ☐
- d, zážitky přátel ☐
- e, literatura ☐

10. Co děláš ve svém volném čase nejraději?

- a, relaxuji ☐
- b, seznamuji se s cizími kulturami v literatuře ☐
- c, sportuji ☐
- d, sedím u PC ☐
- e, jsem s přáteli ☐

3.3 Vlastní výzkum

3.3.1 Popis výzkumu

Svůj výzkum jsem započala v září, na začátku školního roku 2012/2013. Podle plánu výzkumu jsem provedla první šetření na Základní umělecké škole v Bojanově.

Jelikož jsem také absolvovala Základní školu v Bojanově, navštívila jsem známa místa a požádala paní ředitelku Ivu Pecinovou, zda bych mohla provést formou dotazníků průzkum mezi žáky druhého stupně. Paní ředitelka mě ochotně přijala a umožnila mi provést průzkum přímo při vyučování. Mohla jsem je tedy osobně oslovit, požádat a vysvětlit postup při vyplnění dotazníku.

Žáci ochotně spolupracovali a vybírali podle svých zájmů, potřeb a možností. Průzkumu se zúčastnili žáci sedmého, osmého a devátého ročníku. Tyto tři třídy jsem navštívila, abych splnila plánovaný počet pubescentních respondentů, jelikož Bojanovskou základní školu nenavštěvuje tolik dětí, abych mohla průzkum provést v jedné třídě.

Na základní škole mi dotazník správně vyplnilo 40 respondentů, z čeho bylo 20 chlapců a 20 děvčat.

Jsem absolventka střední odborné školy a středního odborného učiliště obchodu a služeb v Chrudimi. Můj obor Management obchodu a služeb má velmi blízko k cestovnímu ruchu a službám s tím spojených, proto jsem se rozhodla oslovit adolescenty právě z tohoto oboru.

První mé kroky mířily k mému bývalému řediteli a učiteli matematiky Mgr. Jaroslavu Kořínkovi. I přes nabitý program mě pan ředitel přijal a vyslechl moje přání provést průzkum mezi žáky z oboru obchodu a služeb. Průzkum jsem provedla za pomoci své bývalé profesorky na ekonomiku Ing. Libuše Pulpánové. Paní profesorce jsem vysvětlila důvod a cíle mého výzkumu a ona mi přislíbila pomoc a řekla mi, že dotazníky rozdá, až bude vyučovat.

Po týdně jsem školu navštívila znovu a vyzvedla si vyplněné dotazníky. Vrátilo se mi 42 vyplněných dotazníků od adolescentů ve věku od 16 -19 let. Z čehož bylo 28 dívek a 14 mladých mužů.

O vyplnění dotazníku pro pozdní adolescenty ve věku 20-23 jsem osobně požádala své přátele a známé z vysoké školy Polytechnické v Jihlavě. Všichni moji respondenti byli z oboru cestovní ruch. Oslovení této skupiny respondentů bylo velmi náročné, protože sladit časový harmonogram s ostatními studenty je nelehký úkol. Zabralo mi to proto nejvíce času. Nakonec mi odpovědělo 44 respondentů, z čehož bylo 42 dívek a 2 chlapci. Tento nepoměr odpovídá sestavě studentů na cestovním ruchu.

Dotazník mi nakonec vyplnilo 126 ochotných respondentů. Dotazníky byly vyplněny svědomitě a označení vybraných odpovědí respondentů zabralo maximálně deset minut. Myslím si, že tento počet je dostačující na zpracování získaných informací a porovnání mých hypotéz, které jsou podloženy především odbornou literaturou. Věřím, že zpracováním dotazníků a jednotlivých otázek dosáhnu požadovaného cíle, který jsem si na začátku své práce určila a to věrohodně zachytit změny východisek zájmu o cestování v průběhu dospívání. Rozdíl primárních východisek zájmů mezi pubescenty a adolescenty, rozdíl mezi dívkami a chlapci a také rozdíl životních hodnot mládeže z měst a vesnic.

3.3.2 Vyhodnocení dotazníku

V této části najdeme zpracovaný zájmový dotazník se skrytými odpověďmi. Z celkového počtu deseti otázek jsem vybrala osm nejzajímavějších srovnání všech dospívajících skupin a vyjádřila jsem je v grafech níže uvedených. Pod každým grafem bude umístěno zhodnocení daných respondentů a to pubescentů, adolescentů a starších adolescentů a jednotlivých možností odpovědí na otázky. Tyto grafy jsou vytvořeny procentuální metodou v programu Microsoft Excel.

V další části, uvedu podrobné tabulky, které jsou rozděleny podle duševní úrovně dospívajících, tedy na pubescenty, adolescenty a pozdní adolescenty. Ty jsou dále rozděleny na dívky a chlapce. Za tabulkami jsou umístěny další tři grafy, na kterých je zobrazeno základní rozdělení dospívajících.

První až osmá otázka, zjišťuje zájem o cestování a ukrývá v sobě zájmovou orientaci dotazovaných respondentů.

Skryté odpovědi:

odpověď a, rekreační zájmy

odpověď b, kulturně vzdělávací zájmy

odpověď c, sportovně dobrodružné zájmy

odpověď d, společenské zájmy

odpověď e, ekonomické zájmy

Např. otázka č. 3, Jaký zážitek očekáváš od své dovolené?

a, Pláž s bílým pískem, palmami a průzračnou vodou. (rekreační zájem)

b, Vábí mě především historické památky. (kulturně vzdělávací zájem)

c, Poznávání přírody. (sportovně dobrodružné zájmy)

d, Životní styl jiných etnických skupin. (společenský zájem)

e, Zajímavý výdělek a zdokonalení jazykových schopností. (ekonomické zájmy)

Graf č. 1: Postoje k cestování

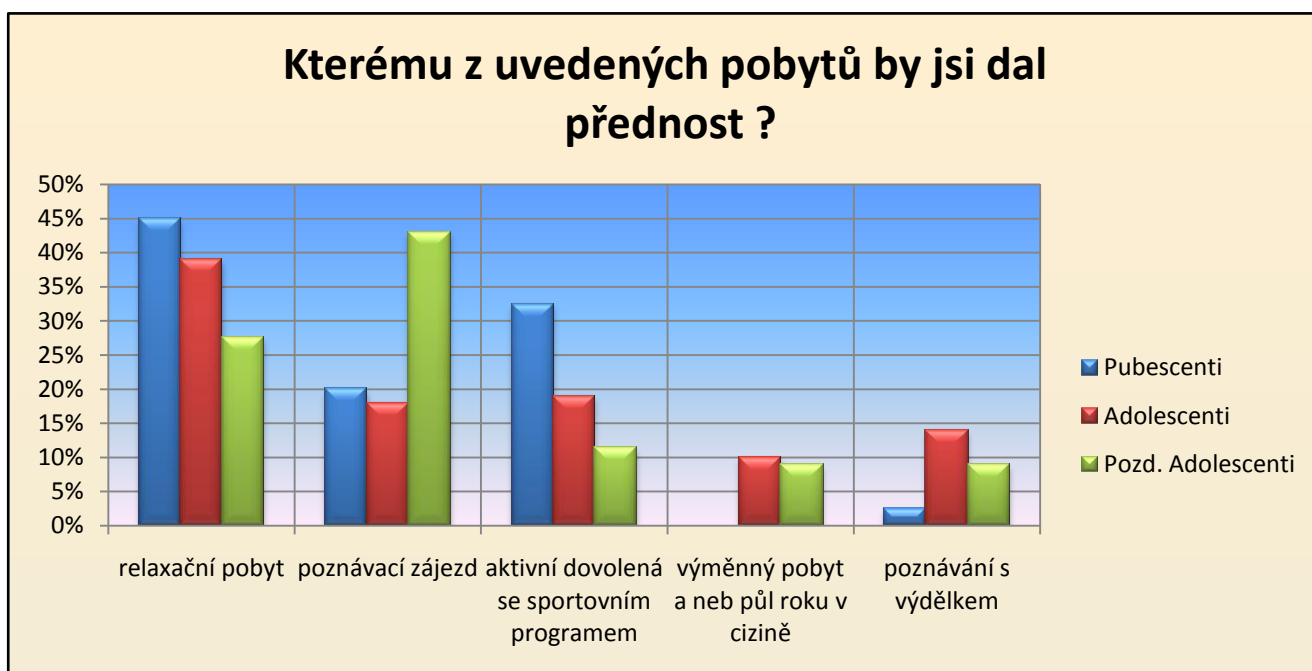
Z prvních ukazatelů tohoto grafu vyplývá, že všechny tři dospívající skupiny cestují rádi.

Graf znázorňuje u pubescentů zájem o cestování v hodnotě 52,5% dále pak u adolescentů je hodnota nejvyšší a to 76% a u starších adolescentů tato část tvoří 72%.

17,5% pubescentů jsou nadšenými cestovateli, u adolescentů je toto procento nižší a to 14%. Starší adolescenti jsou nadšenci pro cestování v 23%.

Dále z grafu vyplývá dost velká neochota některých pubescentů k cestování. Až 20% jich cestuje, jen když není zbylí a 10% z nich necestuje vůbec.

Adolescenti se podílejí na neochotě cestovat jen 10% a starší adolescenti zanedbatelnými 4,5%. Odpověď: „necestuji“ nezvolil ani jeden respondent ze skupiny mladších ani starších adolescentů.

Graf č. 2: Druhy zájezdů

Z tohoto grafu na první pohled vyplývá, že všechny skupiny dospívajících mají velký zájem o relaxační pobyty, starší adolescenti jeví velký zájem o poznávací zájezdy, také aktivní dovolené se sportovním zaměřením jsou velice oblíbené.

Odpovědi na otázku číslo dvě jsou následující. Překvapivě 45% pubescentů dalo přednost relaxačnímu pobytu. Taktéž 39% adolescentů uvedlo relaxační pobyt jako nejvíce lákavý. Starší adolescenti tuto odpověď vybrali jako druhou nejlepší - 27,5%

Poznávací zájezd z 43% nejvíce oslovil skupinu starších adolescentů. U pubescentů vzbudil zájem pouze 20% a u adolescentů je toto procento ještě menší, a to 18%.

Aktivní dovolená se sportovním programem nejvíce láká skupinu pubescentů a to ve výši 32,5% adolescenti by tuto variantu dovolené zvolilo v 19% a pozdní adolescenti pouze 11,5%.

Nejméně atraktivní se ve výsledcích dotazníku ukázal výměnný pobyt, který u mé skupiny pubescentů nevzbudil žádný zájem a u skupiny adolescentů pouze mizivý.

Poznávání s výdělkem vybralo 14% adolescentů a 9% starších adolescentů.

Graf č. 3: Formy dovolené

a, pláž s bílým pískem, palmami a průzračnou vodou

b, vábí mě především historické památky

c, Poznávání přírody

d, životní styl jiných etnických skupin

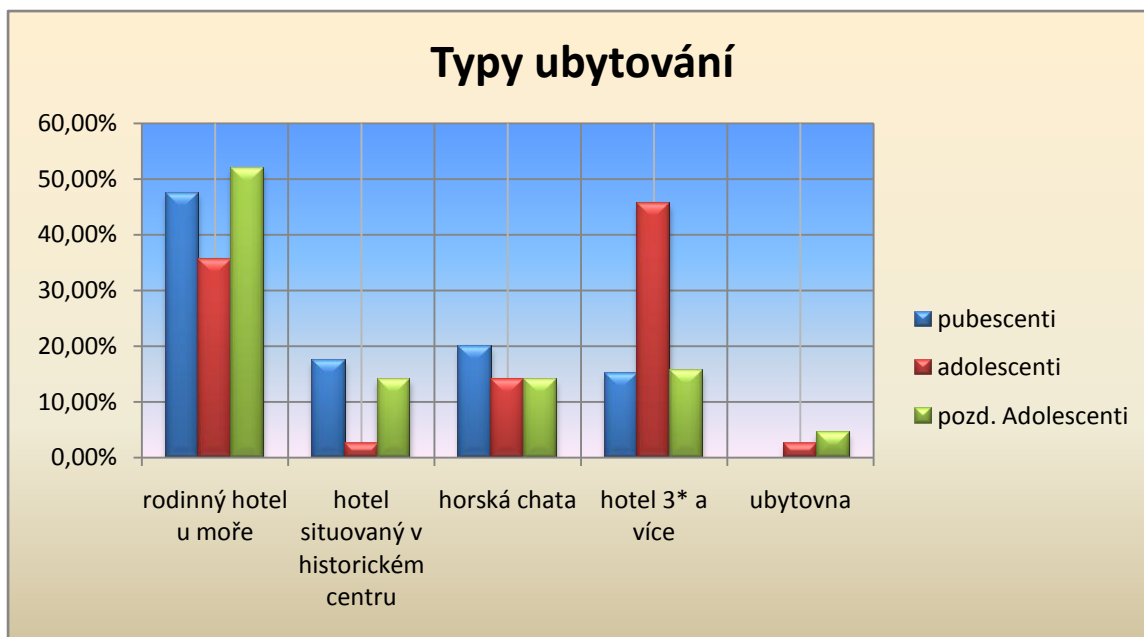
e, zajímavý výdělek a zdokonalení jazykových schopností

Na grafu z otázky číslo 3. můžeme vidět, že nejvíce procent u všech skupin dospívajících má znovu odpověď a, pod kterou se ukrývá rekreační orientace zájmu. U pubescentů takto odpovědělo 42,5% u adolescentů vysokých 61% a u starších adolescentů 52%.

U pubescentů mě překvapil vysoký zájem o historické památky, odpovědělo tak 22,5% dotazovaných. Také zájem o přírodu 17% a zájem o životní styl jiných etnických skupin mě u nejmladších dospívajících mile překvapil, naopak výdělek nebo zdokonalování jazyka pubescenty nezajímá, nezaevidovala jsem u nich ani jeden hlas.

U starších adolescentů můžeme pozorovat zájem o poznávání a to nejen přírody - 11,5% ale i jiných etnik - 14%, historických památek - 18% a zdokonalování jazykových schopností – 4,5%.

U adolescentů ze středních škol mě nejvíce překvapil naprostý propad zájmu o historické památky a to jen 5% a životní styl jiných etnických skupin z 10%.

Graf č. 4: Typy ubytování

Číslo čtyři v mém dotazníkovém šetření byla otázka: „Kterému typu ubytování bys dal přednost na své dovolené“.

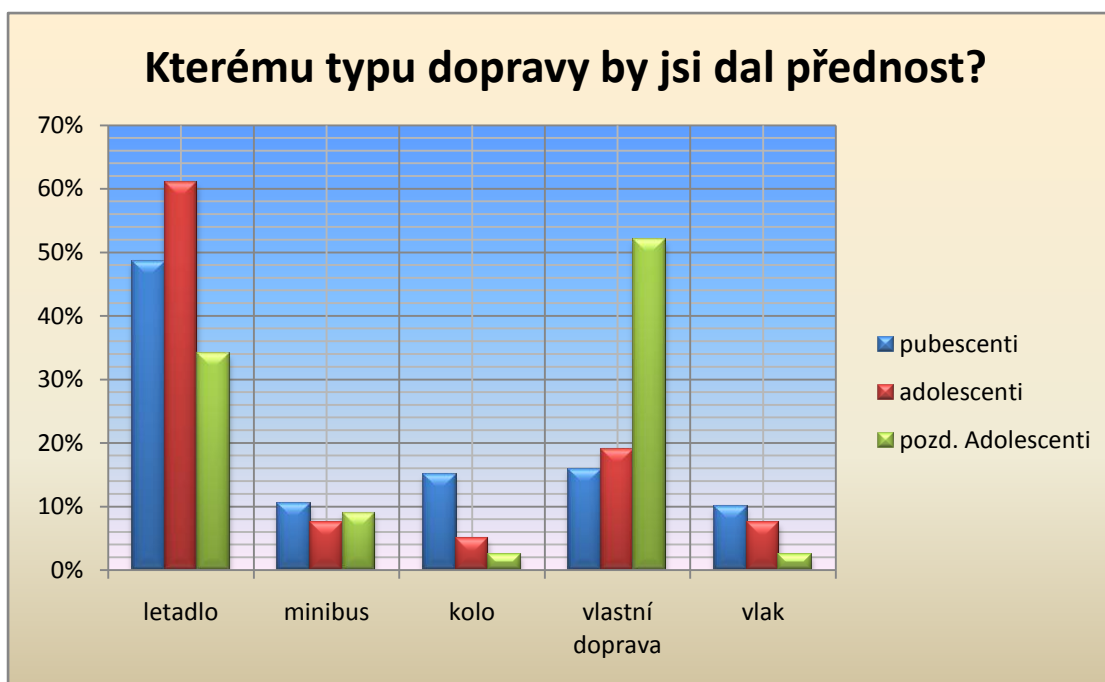
Z grafu jasně vyplývá, že rodinný hotel u moře a hotely vyšší kategorie mají převahu v hodnocení respondentů.

Největší hodnocení 52% dostal rodinný hotel u moře od starších adolescentů, 47,5% od pubescentů a od adolescentů 35,5%.

Na druhém místě se u pubescentů umístila horská chata z 20%, hotel situovaný v historickém centru z 17,5% a bez jediného procenta na posledním místě u pubescentů skončila ubytovna.

První místo u adolescentů z 45,5% obsadil hotel se třemi a více hvězdami, jako druhý nejvyšší se umístil již zmiňovaný rodinný hotel u moře ze 35,5%, dobré umístění u adolescentů měla i horská chata z 14%. Adolescenti neprojevili velký zájem o hotel v historickém centru města a ubytovnu.

U starších adolescentů, krom již výše zmiňovaného rodinného hotelu, dostaly všechny typy dalšího ubytování podobný počet hlasů. Nejmenší zájem byl jako u všech dospívajících o ubytovnu - 4,5%.

Graf č. 5: Typy dopravy

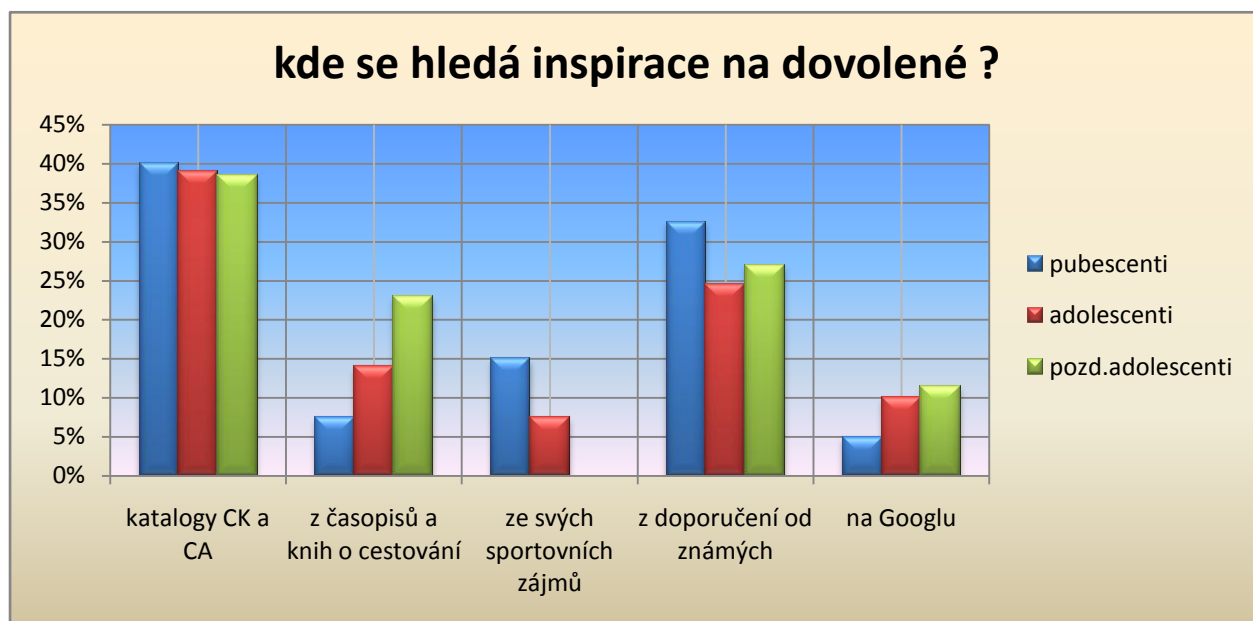
Pátá otázka :, Kterému typu dopravy bys dal přednost?“

Graf ukazuje na velkou oblibu rychlé a pohodlné letecké dopravy, které konkuruje pouze doprava vlastní.

Jako nejlepší možnost vybrali pubescenti leteckou dopravu - 48,5%, na druhém místě se umístila vlastní doprava z 16%, hned za ní kolo z 15% a vlak i minibus dostaly okolo 10%

Vůbec nejvíc hlasů dostalo letadlo od adolescentů - 61%, dále pak vlastní doprava 19%, vlak a minibus dosáhli 7,5% a nejméně lákavá je pro adolescenty doprava na kole s pouhými 5%.

U starších adolescentů se na prvním místě ve volbě dopravy s velkou převahou umístila doprava vlastní a to - 52% , na místě druhém se umístilo letadlo z 34%, minibus skončil u starších adolescentů na místě třetím z 9% a nejmenší zájem u starších adolescentů vzbudila doprava po vlastní ose (kolo) a ani vlak by si nevybralo velké procento respondentů - 2,5%.

Graf č. 6: Inspirace pro dovolené

Otázka číslo osm se dotazovaných ptala, kde hledají inspiraci pro svoji dovolenou.

Z tohoto grafu je zřejmé, že na předním místě se umístily katalogy cestovních kanceláří a cestovních agentur. Velké množství respondentů dává také na doporučení známých.

Odpovědi na první otázku, kde hledat inspiraci pro dovolenou se vzácně shodují. Zhruba 40% dotazovaných respondentů všech skupin: pubescentů, adolescentů a starších adolescentů volilo tuto variantu.

Z časopisů a knih o cestování nejvíce inspirace čerpají starší adolescenti – 23%, na druhém místě jsou adolescenti z 14%, pubescenti tuto možnost uvedli minimálně a to 7,5%.

Inspiraci ze sportovních zájmů nejvíce využívají pubescenti – 15%, adolescenti se inspirovali ze svých sportovních zájmů jen ze 7,5%. Starší adolescenti tuto možnost vůbec neuvádějí.

Dovolená na doporučení od známých, je druhá nejčastější možnost, kterou respondenti uvádějí. Nejvíce a to 32,5% zvolili pubescenti, dále pak starší adolescenti - 27% . Mladší adolescenti dali přednost inspiraci od známých v 24,5 %.

Na internetovém prohlížeči nejvíce hledají inspiraci starší adolescenti - 11,5%, hned za nimi adolescenti 10% a nejméně tuto variantu inspirace zvolili pubescenti – 5%.

Graf č. 7: Ovlivňování zájmu

Předposlední otázka z dotazníku zněla: „Kdo nebo co ovlivňuje Váš zájem o cestování?“

Na tomto grafu dochází také k celkem jasné volbě všech respondentů, kteří se řídí zážitky a zkušenosti přátel a známých.

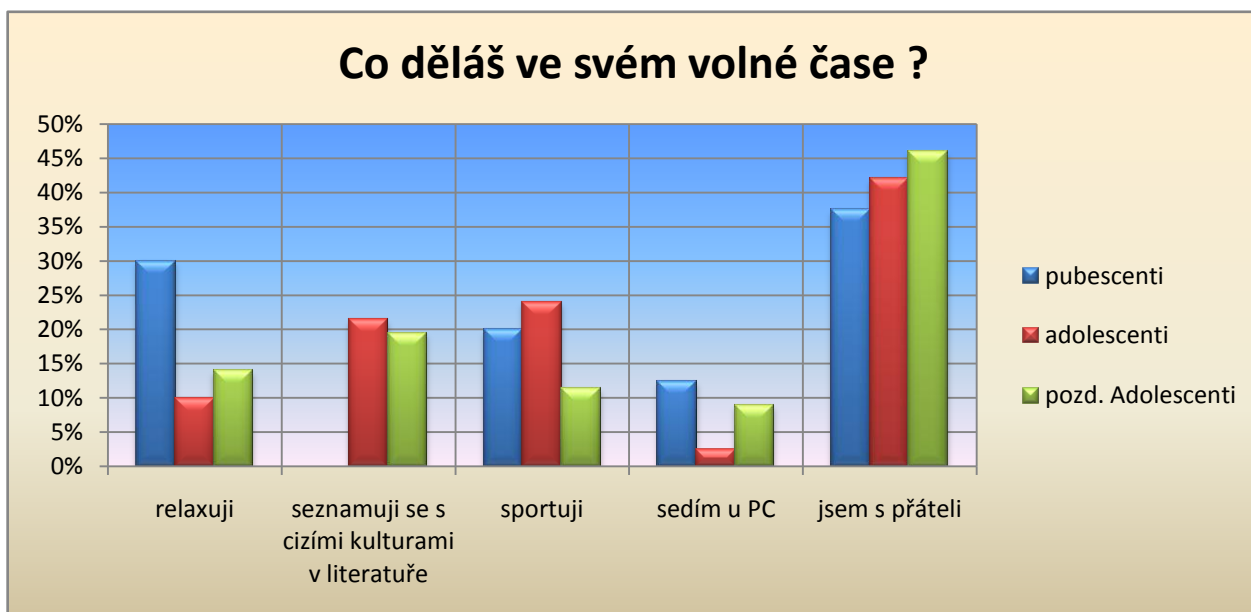
Respondenti z řad pubescentů zvolili jako možnost ovlivnění rodiči a to až 37,5%, výrazně méně adolescentů a starší dospívajících se nechá ovlivnit svými rodiči a to od 7 – 12%.

Medii se nejvíce nechává ovlivnit nejmladší skupina dotazovaných – 22,5%. Na grafu č.7 vidíme, že hned v závěsu jsou s 19% adolescenti a s 9% starší adolescenti.

Zájem o cestování svou propagací také ovlivňují cestovní kanceláře a cestovní agentury. Adolescenti uvádějí inspiraci cestovními kancelářemi 14% a starší adolescenti 11,5%. Pubescenti tuto možnost nevyužili.

Čtvrtou odpověď – zážitky přátel naopak využilo mnoho respondentů ze všech kategorií: pubescenti - 30% , adolescenti – 50% a starší adolescenti dokonce až 61%.

Pátá možnost – inspirace literaturou nezaznamenala velký zájem. Pubescenti by ji využili 10%, adolescenti v pouhých 5% a starší adolescenti v 11,5%.

Graf č. 8: Volný čas

Poslední desátá otázka zjišťuje, co dělají dospívající ve svém volném čase.

Prioritou na tomto grafu je jednoznačně setkávání a trávení volného času s přáteli.

Podle grafu nejvíce ve svém volném čase relaxují pubescenti – 30%, zatím co starší adolescenti tuto možnost uvádějí v 14% a adolescenti uvádějí 10% trávení času relaxací.

Druhá možnost: seznamování se s cizími kulturami v literatuře neoslovila skupinu pubescentů, za to adolescenti uvádějí 21,5% a starší adolescenti čerpají z literatury v 19,5%.

Možnost trávení volného času sportem využívají pubescenti v 20%, adolescenti sportují ve svém volném čase až v 24% a starší adolescenti uvádějí možnost sportu jen v 11,5%.

Překvapivě málo respondentů přiznalo vysedávání u počítače. Volný čas, který pubescenti tráví u svých počítačů je zhruba 12,5% , adolescenti uvádějí pouze 2,5% a starší adolescenti pracují na počítači z 9%.

Pátá možnost uvádí možnost trávení času s přáteli. Podle mého šetření je to nejvíce využívaná možnost. Pubescenti tráví s přáteli volný čas ve 37,5% a tendence stoupá, takže adolescenti již uvádějí 42% a starší adolescenti až 46%.

V této části najdeme podrobné tabulky respondentů. Rozdělených podle duševního vývoje.

Pubescenti						
	rekreační zájem	kulturní zájem	sportovní zájem	společenský zájem	ekonomický zájem	celkem
Děvčata	11	4	5	x	x	20
Chlapci	7	4	8	x	1	20
Celkem	18	8	13	x	1	

Tabulka č. 1: Pubescenti

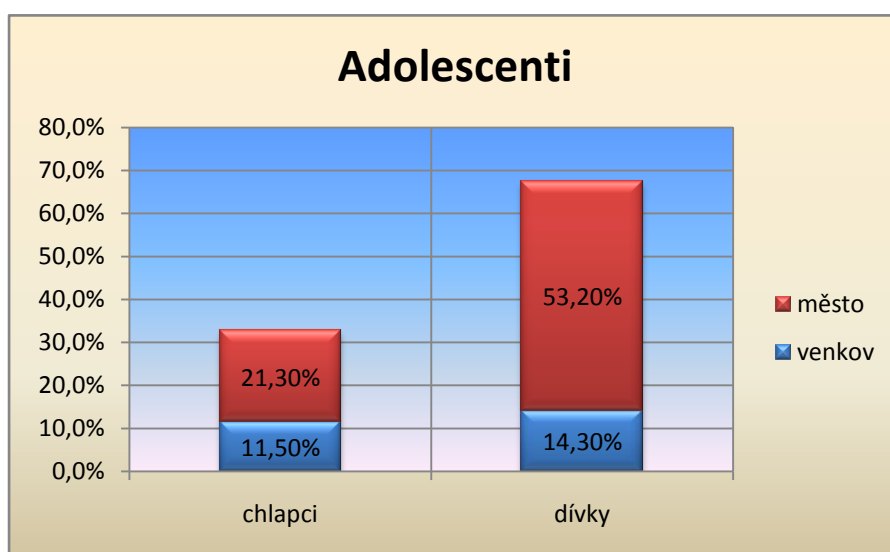
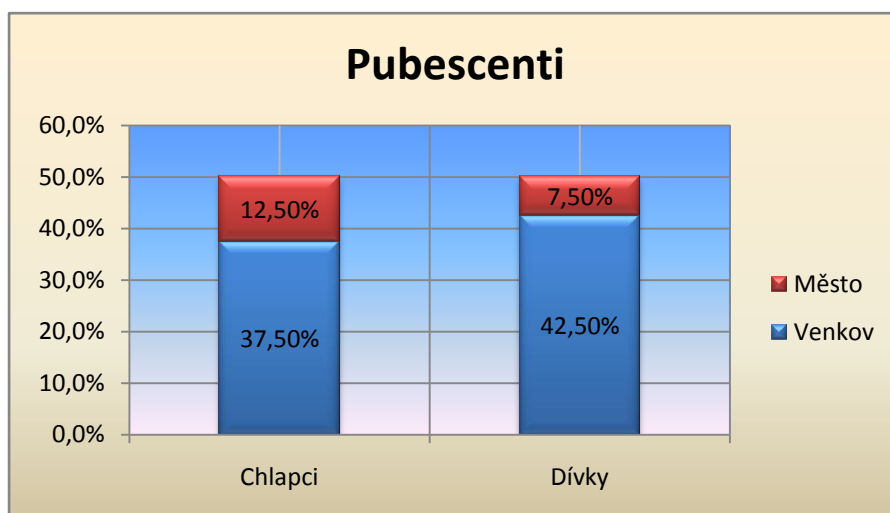
Adolescenti						
	rekreační zájem	kulturní zájem	sportovní zájem	společenský zájem	ekonomický zájem	celkem
Děvčata	13	4	6	2	3	28
Chlapci	4	3	2	2	3	14
Celkem	17	7	8	4	6	

Tabulka č. 2: Adolescenti

Starší adolescenti						
	rekreační zájem	kulturní zájem	sportovní zájem	společenský zájem	ekonomický zájem	celkem
Děvčata	12	19	3	4	4	42
Chlapci	x	x	2	x	x	2
Celkem	12	19	5	4	4	

Tabulka č. 3: Pozdní adolescenti

Na této stránce najdete rozdělení respondentů podle místa bydliště a u pubescentů a adolescentů, rozdělení na chlapce a dívky. U pozdních adolescentů, jsem toto rozdělení nedělala, jelikož na moje dotazníkové šetření odpovídaly jen dva zástupci mužského pohlaví.

3.3.3 Shrnutí výsledku dotazníkového šetření

Práce je rozdělena na dvě hlavní části. Teoretickou a praktickou. V teoretické obecné části jsem se zabývala pubescenty a adolescenty, a ve své speciální teoretické části: motivacemi, motivy, potřebami, hodnotami a zájmy. Praktická část práce obsahuje zájmový dotazník se skrytými odpověďmi.

Tento dotazník obsahuje 13 otázek a je zaměřen na zájmovou orientaci dotazovaných. Tři otázky zjišťovaly pohlaví, věk a bydliště respondentů. Pomocí dotazníku jsem oslovila tři skupiny dospívajících. Pubescenty (12-15), adolescenty (16-19) a starší adolescenty (20-23).

Nejmladší skupinu dotazovaných jsem oslovila na Základní umělecké škole v Bojanově. Pro průzkum mezi adolescenty jsem si vybrala Integrovanou střední školu obchodu a služeb v Chrudimi. Starší adolescenty jsem oslovila osobně mezi mými vrstevníky na Vysoké škole polytechnické v Jihlavě. Tímto všem spolupracujícím respondentům děkuji.

Cílem mé práce bylo analyzovat rozdíly primárních východisek zájmu o cestování v průběhu dospívání, mezi jednotlivými skupinami dospívajících. Získaná data jsem zpracovala a vytvořila barevné grafy, které přehledně znázorňují všechny tři dospívající skupiny. Je na nich hezky znázorněna rozlišnost odpovědí jednotlivých skupin, vyjádřena v procentech.

V mé bakalářské práci je umístěno 11 grafů, z čehož osm je sestaveno z nejzajímavějších otázek a odpovědí v dotazníku. Další tři grafy rozděluje pubescenty adolescenty a starší adolescenty podle bydliště a pohlaví. Dále jsem sestavila tři tabulky, které názorně zobrazují zájmy jednotlivých skupin.

3.3.3.1 Diskuze

H1: Předpokládám, že pubescenti si vyberou jako svoji zájmovou oblast v cestování rekreační a sportovně dobrodružnou formu. Předpokládám tak z teoretické části mé bakalářské práce. Očekávám, že ke sportovní a dobrodružné formě budou tíhnout spíše dospívající chlapci než děvčata. Také se domnívám, že pubescenti, budou ovlivňováni a více motivováni svými rodiči než další dotazované skupiny.

Můj předpoklad z hypotézy č 1. se potvrdil, ale pouze částečně. Pubescenti dali přednost před sportem a aktivní dovolenou (32, 5%) relaxačním pobytem a to v 45%. Očekávání, že ke sportovním aktivitám budou tihnout více chlapci se mi potvrdilo v 61,5% , Dívky mají zájem o sportovní dovolenou jen ve 38,5%. Další část mé hypotézy č. 1 se mi také potvrdila, protože jak výsledky dotazníku ukazují, největší vliv na pubescenty mají opravdu rodiče a to v 37,5%. Nemohu opomenout ani vliv přátel a jejich zkušenosti (30%).

H2: Očekávám, že tato věková skupina adolescentů od 16-19 let bude preferovat aktivní formu cestovního ruchu. Myslím si, že tato skupina dotazovaných bude mít velmi kladný postoj k cestování, bude ovlivňován především přáteli. Dále se domnívám, že chlapci budou dávat přednost akčním sportům a dívky spíše relaxaci.

První část mé hypotézy se z výsledků mého šetření nepotvrdila. Očekávání, že adolescenti ve věku 16 -19 let budou preferovat aktivní formu dovolené zcela propadlo. Pouze 19% respondentů uvedlo tuto možnost. Naproti tomu relaxační pobyt oslovil, podle mého, překvapivě velký počet dotazovaných v této věkové kategorii a to 39%. Další předpoklad jsem odhadla velmi správně, protože na otázku: „ Jaký je tvůj postoj k cestování?“ uvedlo 76% respondentů – cestuji rád. Což je podle mého mínění opravdu vysoké procento. Také část hypotézy, která se týkala ovlivňování dotazovaných svými přáteli se ukázala jako správná. Tato možnost získala v mém grafu pěkných 50%. Domněnka, že chlapci dávají v tomto věku přednost akčním sportům se také potvrdila ze 75% . Dívky projevily nejvíce zájmu o relaxační pobyty a to ve velkém počtu 76% dotazovaných.

H3: Hypotéza číslo tři, je zaměřena na adolescenty pozdního věku od 20 do 23 let. Myslím si, že tato skupina bude preferovat kulturně vzdělávací a ekonomickou formu cestovního ruchu a nejvíce ovlivněna bude médii a cestovními kanceláři.

Poznatek z hypotézy číslo tři, že starší adolescenti budou preferovat kulturně vzdělávací formu dovolené se potvrdil. Tuto možnost zvolilo 43% respondentů. Druhá část tohoto předpokladu a to je ekonomická forma dovolené se mi nepodařilo prokázat, neboť tuto variantu zvolilo pouze malé procento starších adolescentů a to 9%. Poslední část mé hypotézy se nepotvrdila. Respondenti tohoto věku jsou minimálně ovlivňováni médii a to pouze v 9%. Také cestovní kanceláře v ovlivňování zájmu u pozdních adolescentů si nevedou o moc lépe, což je patrné z grafu č. 7, který ukazuje pouze 11,5% zájmu dotazovaných. Můj předpoklad byl tedy chybný, protože se prokázalo, že starší adolescenti jsou nejvíce ovlivňováni zážitky a zkušenostmi svých přátel a známých. Což mi s odstupem času připadá jako logické řešení.

3.4 Závěr

Moje bakalářská práce je na téma: Změny východisek zájmu o cestování v průběhu dospívání.

Z tohoto výzkumu a vyhodnocování dotazníku jsem se dozvěděla mnoho zajímavých věcí a poznatků, které mě v některých případech překvapily a jiné potvrdily mé domněnky. Práce na vyhodnocení mě velmi zaujala, protože se s takovou problematikou v běžném životě příliš nesetkávám. Toto téma je mi blízké, možná i proto, že sama patřím do této věkové kategorie a dokážu více pochopit postoje řady svých respondentů.

Hned v první otázce: „ Jaký je tvůj postoj k cestování ? „ se prokázal velký zájem o cestování u všech věkových kategorií. Nechyběli mezi nimi ani nadšení cestovatelé. Přičemž chlapecké zastoupení pubescentů uvedlo dosti kategoricky, že když to musí být tak jednou. Našlo se i malé procento nejmladších dospívajících, kteří necestují vůbec. Kdybych měla tu možnost, znovu se zabývat tímto tématem, určitě bych svůj dotazník rozšířila o otázku – z jakého důvodu nemají zájem o cestování.

Druhá otázka, která se zabývá, druhem pobytu, má pro mě překvapivé výsledky. Vyplývá z ní, že všechny skupiny dospívajících mají enormní zájem o relaxační pobyty. Zatím co zájem o sport nebo akční program na dovolené ztrácí svoji vedoucí pozici, která byla uvedena i v odborných literaturách. Zřejmě rychlý způsob života, který doléhá i na dospívající, mění jejich zájmy a formu odpočinku. Z této části dotazníku vyplývá, jako by respondenti v tomto věku byli poněkud pohodlnější, méně aktivní a přibližovali se k způsobu chování dospělých. Také poznávání s výdělkem nevzbudilo velký zájem dospívajících.

Ve třetí otázce z dotazníkového šetření se znovu potvrdilo, že relaxační forma odpočinku vysokým procentem předčila zájmy kulturní nebo sportovní.

Tento trend se potvrdil také ve výběru ubytování a způsobu dopravy. Největší zájem je o komfortní ubytování méně, pak už o horské chaty a chalupy. Ubytovny nevzbudily žádný zájem pubescentů a velmi malý u starších dospívajících. Také pohodlnou vlastní dopravu a hlavně rychlou a nadstandardní leteckou doprava upřednostnila většina respondentů. Malé

procento pubescentů si velmi sportovně vybralo jako dopravní prostředek kolo. Dost mě překvapilo, že vlak jako nejlevnější dopravní prostředek, nezvolilo více respondentů.

V otázce číslo šest, jsem se ptala: „Co by byli schopni respondenti ochutnat.“ U nejmladších dotazovaných se projevila největší zájem o jídlo od hostitelů a z restaurací 45%. Mořské potraviny by za žádnou cenu neochutnalo 30% a jen sedm ze čtyřiceti dotazovaných by se mořské delikatesy nebálo ochutnat. Žádný z pubescentů by nevolil stravu vlastní. U adolescentů měla také nejvíce procent odpověď d, tedy jídlo z restaurací a od hostitelů 38%, poté jídlo, které patří do kultury navštívené země (35%) a devatenáct procent z adolescentů by neochutnalo žádné mořské plody. U nejstarších adolescentů mělo nejvíce procent jídlo z kultury navštívené země a to (38,5%), razantně odmítly ochutnání mořských plodů a to z (34%) a 27% by si vybrali jídlo od hostitelů a z restaurací.

Sedmá otázka se ptala, jak dlouho by měla trvat ideální dovolená. U pubescentů měla nejvíce procent odpověď d, je mi to jedno, hlavně, když je správná parta (42,5%). U adolescentů byla nejčastější volená doba dovolené nejméně 14 dní (35,5 %), na druhém místě, tak dlouhá doba aby stihli navštívit místa, která je zajímavá (25,5%) a třetí nejvíce volená odpověď byla podle finančních a časových možností. (21,5%) U starších adolescentů záleží právě hlavně na času a finančních možnostech (29,5%), také na místech, které chtějí navštívit (32%) a třetí nejčastější odpověď byla: „minimálně 14 dní“ z 23%.

Na osmou otázku z dotazníkového šetření, kde hledáte inspiraci na dovolenou, vyplynulo podle očekávání, že dobrým zdrojem jsou katalogy cestovních kanceláří a cestovních agentur. Množství dotazovaných také využívá doporučení od známých. U starších adolescentů je výrazně vyšší zájem o čerpání inspirace z knih a časopisů o cestování. Nejmladší respondenti svoji inspiraci na dovolenou odvíjejí od svých sportovních aktivit.

Předposlední otázka: „ Kdo ovlivňuje Váš zájem o cestování“, vyzněla opět jednoznačně, jak už jsem uvedla výše. Je to doporučení od známých a u mladších respondentů, rodiče.

Poslední desátá otázka se zabývá volnočasovými aktivitami. Prioritou je ve všech věkových kategoriích setkávání se známými a přáteli. Dále pak relaxace, sport, zájem o literaturu a na posledním místě, k mému údivu se umístil počítač.

Některé výsledky šetření nevyšly, tak jak jsem předpokládala, ale i tak byla práce velmi zajímavá, zpracování výsledků přinášelo někdy i překvapující zjištění. Myslím si, že mi

bakalářská práce rozšířila obzory, a budu moci využít poznatky, ve své příští práci v některé cestovní kanceláři.

Podle mého názoru se mi podařilo přehledně zachytit změny východisek zájmu o cestování v průběhu dospívání. Jsem si vědoma, že tato práce obsahuje i jisté nedostatky, hlavně tedy po stránce odborné. Doufám, že moje práce přinese inspiraci pro mne i ostatní studenty, kteří se budou daným tématem zabývat.

3.5 Seznam použité literatury

3.5.1 Knižní tituly

- ČAČKA, Otto. Psychologie: duševního vývoje dětí a dospívajících s faktory optimalizace. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2000, s. 221-231. ISBN 80-7239-060-0.
- ČAČKA, Otto. Psychologie: psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika. 3. vydání. Brno: Doplněk, 2002, s. 230-245. ISBN 80-7239-010-4.
- ČÁP, Jan. Psychologie: Mnohostranného vývoje člověka. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-22967-0.
- KURIC, J. Vývojová psychologie. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1964. ISBN 16-906-64.
- LANGMEIER, Josef, Miloš LANGMEIER a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie: s úvodem do vývojové neurofyzologie*. 1. vyd. Praha: H&H Praha, 1998. ISBN 80-86180-03-4.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. 4. vyd. Praha Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- MACEK, Petr. *Adolescence*. 1999. vyd. Praha: Portal, s.r.o., 1999. ISBN 80-7178-348
- NAKONEČNÝ, Milan. Psychologie osobnosti. Praha: Akademie věd České republiky, 1995, s. 124-134. ISBN 80-200-0525-0.
- ŘÍČAN, Pavel. Psychologie. 1. vydavatelství. Praha: Portál, 2005, s. 177-189. ISBN 80-7178-923-0.
- ŘÍČAN, Pavel. Psychologie osobnosti. 3. vyd. Praha: Orbis, 1975. ISBN 11-033-75.
- ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem. 1. vyd. Praha: Panorama, 1990. ISBN 80-7038-078-0.

- SMÉKAL, Vladimír a Petr MACEK. *Utváření a vývoj osobnosti: Psychologické, sociální a pedagogické aspekty*. 1. vyd. Brno: Barrister&Principal-studio, s.r.o., 2002. ISBN 80-85947-83-8.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- VEBER, Ing. Jaromír. *Základy managementu*. Praha: Fortuna, 1999. ISBN 80-7168-654-9
- VYSTOUPIL, Jiří a Martin ŠAUER. *Základy cestovního ruchu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4205-2.

3.5.2 Elektronické zdroje

- Moje rodina. Www. moje-rodina.cz [online]. 28 Leden, 2009 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: .moje-rodina.cz/deti/role-vrstevniku-v-dobe-puberty
- PETERKOVÁ, PhDr. Michaela. *Psychotesty: období adolescence*. Wwww.psychotesty.psyx.cz [online]. 2008 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: psychotesty.psyx.cz/texty/adolescence
- *Vývojová psychologie* [online]. 2007 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://psychologie.nazory.cz>
- VITÁKOVÁ, Marie. *Cestovní ruch: Využití kulturních a přírodních památek pro CR*. In: [Http://www.czechtourism.cz](http://www.czechtourism.cz): didaktické podklady [online]. 2005 [cit. 2012-04-12]. Dostupné z: <http://www.czechtourism.cz>
- KUČERA & DAUGHTER, Radek. *Slovník cizích slov* [online]. 2005-2006 [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://slovník.abz.cz>

3.5.3 Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Masllowa pyramida potřeb.....	25

3.5.4 Seznam grafů

Graf č. 1: Postoje k cestování.....	46
Graf č. 2: Druhy zájezdů.....	47
Graf č. 3: Formy dovolené.....	48
Graf č. 4: Typy ubytování.....	49
Graf č. 5: Typy dopravy.....	50
Graf. č. 6: Inspirace pro dovolené.....	51
Graf č. 7: Ovlivňování zájmu.....	52
Graf č. 8: Volný čas.....	53
Graf č. 9: Pubescenti.....	55
Graf č. 10. Adolescenti.....	55
Graf č 11. Pozdní adolescenti.....	55

3.5.5 Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Pubescenti.....	54
Tabulka č. 2: Adolescenti.....	54
Tabulka č. 3: Pozdní adolescenti	54

